

**BAYBURT ATLI CİRİT GELENEĞİNİN FOLKLORİK
AÇIDAN İNCELENMESİ**

Adem SEYMEN

**Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı
Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Turgay KABAK
2022
(Her Hakkı Saklıdır)**

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

BAYBURT ATLI CİRİT GELENEĞİNİN FOLKLORİK AÇIDAN İNCELENMESİ
(A Folkloric Analysis on Monted Javelin Tradition of Bayburt)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adem SEYMEN

Danışman: Doç. Dr. Turgay KABAK

2. Danışman: Doç. Dr. Murat KUL

Bayburt

Haziran, 2022

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Turgay Kabak'ın danışmanlığında, 202221002 numaralı Adem Seymen tarafından hazırlanan “Bayburt Atlı Cirit Geleneğinin Folklorik Açıdan İncelenmesi” konulu bu çalışma 28/06/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Doç. Dr. Turgay Kabak İmza:

Bu yüksek lisans tezinin Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

...../...../.....

Doç. Dr. Fatih GÜRBÜZ

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Bayburt Atlı Cirit Geleneğinin Folklorik Açıdan İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

28/06/2022

Adem SEYMEN

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde, sürecin başından itibaren desteklerini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Turgay KABAK' a, Yüksek Lisans başvurusu yapmam için teşvik eden ağabeyim Dr. Durmuş Bilge AKKUŞ'a, annem Müşüde SEYMEN ve babam Recep SEYMEN'e, yaptığım derleme çalışmaları sırasında ve bu çalışmaların kayıt altına alınmasında bana destek olan yeğenim Ömer ASLAN' a ve kardeşim Yusuf SİLSÜPÜR' e, ayrıca çalışmamın konusu olan Bayburt'taki cirit geleneğiyle alakalı elindeki birçok özgün bilgiyi benimle paylaşan Arif KÖPRÜCÜ hocama ve görüşme yaptığım diğer tüm kaynak kişilere teşekkür ederim.

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BAYBURT ATLI CİRİT GELENEĞİNİN FOLKLORİK AÇIDAN İNCELENMESİ

Adem SEYMEN

Haziran 2022, 71 Sayfa

Türkler at üzerinde ok atma, mızrak savurma gibi maharetlerini kullanarak savaşlarda düşmanlarına karşı üstünlük kurmuşlardır. Savaşın olmadığı dönemlerde ise bu maharetlerini sürekli avlarında, toy ve şenliklerde spor olarak tekrarlayıp geliştirmişlerdir. Türklerin yapmış oldukları sporları atlı ve atsız olarak yapılan sporlar şeklinde iki gruba ayırmak mümkündür. Atlı sporlar içerisinde ise savaşın ruhunu en iyi yansıtan sporun cirit sporu olduğu görülmektedir. Cirit sporunda binicinin atıyla bir bütün halinde hareket etmesi gerekir. Ciritçi, atını süratle koşturup ciritini attıktan sonra sert bir şekilde manevra yapıp kaçır. Atının üzerinde dizginleri bırakarak cirit savurur ya da rakipten gelen ciritten kurtulmak için atının yanına yatar. Cirit sporunun yapılışındaki bu uygulamalara bakıldığında, izleyicide bu sporun savaşın bir ön hazırlığı olduğu kanısı uyanmaktadır. Bayburt, Türkiye’de atlı cirit oyununun oynandığı en eski iller arasında yer almaktadır. Bu çalışmada, Bayburt’taki atlı cirit geleneğinin tarihi ve bu sporun oynanış şeklinin yanında, cirit atı yetiştiriciliğinde yörede kullanılan geleneksel yöntemler, cirit atlarının hastalıklarının tedavisi için yapılan halk veterinerliği uygulamaları, sporcu ve cirit atlarının giyim kuşamıyla alakalı yöresel uygulamalar ve atlı cirit sporuyla alakalı sözlü kültür öğeleri derleme, gözlem, katılımcı gözlem yöntemleri kullanılarak bir araya getirilmiştir. Bu yönüyle çalışma nitel çalışma olup derleme, gözlem ve katılımlı gözlem yöntemleriyle veri toplanmış bir çalışmadır. Çalışmada sonuç olarak Bayburt ilinde atlı cirit geleneğinin başta ekonomik olmak üzere bazı zorluklara rağmen kulüpler aracılığıyla devam ettirildiği, geleneksel atlı cirit kültürünün yaşatıldığı ve devlet desteği de olursa gelecek kuşaklara aktarılması için uygun bir ortam olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bayburt, atlı cirit, spor, gelenek.

ABSTRACT

MASTER THESIS

A Folklorical Examination of The Bayburt Javelin on The Horseback Tradition

Adem SEYMEN

June, 2022, 71 Page

Using their skills such as throwing arrows and spears on horseback, the Turks established superiority over their enemies in wars. When there was no war, they repeated and developed these skills as a sport in drug hunting, naives and festivals. It is possible to divide the sports that the Turks have done into two groups as those equestrian sports and without horses. Among the equestrian sports, it is seen that the sport that best reflects the spirit of war is the javelin sport. In the javelin sport, the rider must move as a whole with his horse. The rider sprints his horse and throws his javelin, then maneuvers hard and flees. Leaving the reins on his horse, he throws a javelin or bends next to his horse to avoid the opponent's javelin. When we look at these practices in the making of the javelin sport, the viewer thinks that this sport is a preliminary preparation for the war. Bayburt is among the oldest provinces in Turkey where the javelin on the horseback game is played. In this study, besides the history of javelin on the horseback tradition in Bayburt and the way this sport is played, the traditional methods used in the region in javelin horse breeding, the folk veterinary practices for the treatment of the diseases of the javelin horses, the local practices related to the clothing of the athletes and the javelin horses, and the oral oral practices related to the equestrian javelin sport. cultural elements were brought together using compilation, observation and participant observation methods. In this respect, the study is a qualitative study and data is collected through compilation, observation and participatory observation methods. As a result of the study, it was concluded that the javelin on the horseback tradition in Bayburt is continued through clubs despite some difficulties, especially economic, and it is a suitable environment for the traditional the javelin on the horseback culture to be kept alive and to be transferred to future generations if there is governmental support.

Key words: Bayburt, javelin, sports, tradition.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Cirit sahası ölçüleri.....	7
Şekil 2. Alay durağı	8
Şekil 3. İsabet.....	8
Şekil 4. Yakalyıp bağışlama	9
Şekil 5. Yakalayıp bağışlama 2	9
Şekil 6. Cirit yakalama	10
Şekil 7. Cirit için süslenen cirit atı.....	11
Şekil 8. Yıkıntıya cirit kullanımı	13
Şekil 9. Dizgin aşırı cirit kullanımı.....	13
Şekil 10. Kara ciritte cirit kullanımı	15
Şekil 11. Kara ciritte eyer boşaltma.....	15
Şekil 12. Kırık gem (kantarma)	24
Şekil 13. Şebeş.....	25
Şekil 14. Başlık örneği.....	29
Şekil 15. Suluk zinciri.....	29
Şekil 16. Suluk zinciri çeşitleri.....	30
Şekil 17. Deri başlık	30
Şekil 18. Deri başlık 2	31
Şekil 19. Püsküllü başlık (kırmızı)	31
Şekil 20. Püsküllü başlık (mavi).....	32
Şekil 21. PVC başlık.....	32
Şekil 22. Eyer bölümleri	33
Şekil 23. Yamçı örneği	34
Şekil 24. Osmanlı eyeri.....	35
Şekil 25. Askeri eyer.....	35
Şekil 26. Minderli Uşak eyeri	36
Şekil 27. Mc Clellan eyeri	36
Şekil 28. Çerkez eyeri.....	37
Şekil 29. Yastıklı Çerkez eyeri	37
Şekil 30. Kırgız eyeri	38
Şekil 31. Western eyer	38
Şekil 32. Avrupa eyer	39
Şekil 33. Endurance eyeri	39

Şekil 34.Avustralya eyeri.....	40
Şekil 35.İngiliz askeri eyer	41
Şekil 36.Engel atlama ve günlük kullanım eyeri	41
Şekil 37.Üzengi kayışı	42
Şekil 38.Kazan üzengi	43
Şekil 39.Avrupa üzengi	43
Şekil 40.Western üzengi	44
Şekil 41.Endurance üzengi	44
Şekil 42.Martingal	45
Şekil 43.Sinebent	45
Şekil 44.Göğüslük.....	46
Şekil 45. Acı damak.....	47
Şekil 46.Uzun kollu gem	47
Şekil 47.İran kırması.....	48
Şekil 48.Başlangıç gemi	48
Şekil 49.Rahvan at gemi	49
Şekil 50.Ciritçinin resmi müsabaka kıyafeti.....	50
Şekil 51.Yöresel cirit kıyafeti	50
Şekil 52.Yete vurmuş at ayağı	53

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Çalışmanın Alanı Kapsamı ve Yöntemi	1
Türk Kültüründe At ve Atlı Sporlar	2
İKİNCİ BÖLÜM	7
Geleneksel Bir Spor Olarak Cirit	7
Cirit Sporunun Oynanışı.....	7
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	16
Bayburt'ta Cirit	16
Bayburt'ta Cirit Sporunun Tarihi	16
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	23
Cirit Atı ve Özellikleri	23
Cirit Atının Eğitimi.....	23
Başlık.	28
Eyer.....	32
Üzengi.....	42
Sinebent, göğüslük, martingal.....	45
Gem.	46
Sahovu (sakağı).....	51
Arpalama.	52
Karkuş.	52
Damak.	52
Yete vurma.	52
Sancılanma.	53
Kızılkurt.....	53

Bıçırğan (bıçırğan).....	54
Yaslama.	54
Bağırsakta kurt ve ishal.	54
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	57
Sözlü Kültürde Cirit.....	57
Sözlü Kültür Öğeleri.....	57
Sonuç.....	64
Kaynakça.....	67
EKLER.....	69
Ek-1 Terimler Sözlüğü.....	69
ÖZGEÇMİŞ.....	71

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Çalışmanın Alanı Kapsamı ve Yöntemi

Bayburt ili Doğu Karadeniz Bölgesi'nde, Erzurum ve Trabzon gibi iki farklı kültür coğrafyasının arasında yer almaktadır. Tarihi İpekyolu'nun geçiş güzergahı üzerinde yer alan şehir sakinleri, Orta Asya'dan Anadolu'ya taşınan geleneklere sıkı sıkıya bağlı kalmıştır. Şehir Dede Korkut diyarı olarak anılmakta ve bu ada yakışır şekilde kadim Türk gelenekleri günümüzde de yaşatılmaktadır. Bayburt halkının, atalardan miras olarak gördükleri geleneklerin başında “atlı cirit geleneği” yer almaktadır.

Bayburt, Türkiye'de cirit oyunlarının oynandığı ilk illerin arasında yer almaktadır. Nüfus olarak Türkiye'nin en küçük illeri arasında yer almasına rağmen, Türk kültüründe çok önemli bir yere sahip olan atlı cirit geleneğinin günümüze kadar korunmuş olması ve bu konuyla alakalı bir çalışmanın yapılmamış olması, atlı cirit geleneğinin Bayburt'taki varlığının incelenmesini gerekli kılmıştır. Bu sebeple çalışmanın alanı, Bayburt'ta cirit oyununun oynandığı köyler ve Bayburt il merkeziyle sınırlandırılmıştır. Bu yönüyle çalışmanın daha sonra yapılacak daha kapsamlı çalışmalara yol gösterici nitelikte olması amaçlanmıştır.

Çalışmada Bayburt'taki cirit geleneğinin tarihten günümüze taşıdığı izler geleneğe bağlılık çerçevesinde incelenmiştir. Bu kapsamda cirit oyununun Bayburt'taki tarihi sürecinin yanında, konuyla alakalı; cirit oynanan günler, cirit oyunuyla birlikte yapılan diğer etkinlikler, at bakımı ve yetiştiriciliğinde dikkat edilen hususlar gibi geleneksel uygulamalar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın başlangıcında konuyla alakalı olacak şekilde Türk kültürü, Türk kültüründe at ve at yetiştiriciliği, Türk kültüründe spor ve atlı sporların yapılış amacı gibi konularda literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen veriler bir bütünlük arz edecek şekilde çalışmaya dahil edilmiştir. Daha sonra Bayburt'ta cirit sporunun tarihiyle alakalı literatür çalışması yapılmıştır.

Çalışmanın sonraki bölümünde Bayburt'ta cirit sporuyla uğraşmış olan ve günümüzde faal olarak cirit oynayan kaynak kişiler tespit edilmiştir. Tespit edilen kaynak kişilerden derleme yapılmıştır. Bayburt'ta yedi tane cirit kulübü bulunmaktadır. Bu kulüplerin beş tanesi yeni kurulan kulüplerdir. Bu sebeple kaynak kişiler daha çok, yörede en eski kulüplerin yer aldığı Kop ve Balca köylerinde yaşayanlar arasından seçilerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Diğer beş kulüp içerisinde eskiden cirit oynamış olanlarla da görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde elde edilen veriler, ses kayıt cihazı ve video kayıt cihazı vasıtasıyla kayıt altına alınmıştır.

Görüşmeler, genellikle birkaç ciritçinin bir arada bulunduğu ortamlarda yapılmıştır. Görüşmeler öncesinde öğrenilmek istenen bilgilerle alakalı sorular oluşturulmuş ancak bu sorular kaynak kişilere tek tek sorulmamıştır. “Eskiden cirit nasıl oynanırdı?”, “cirit atı nasıl yetiştirilir”, “iyi bir cirit atı nasıl olmalıdır” gibi sorular sorularak ciritçilerin birbirleriyle sohbet etmeleri sağlanmış ve ciritçiler arasındaki sohbet gözlemlenmiştir. Sohbetin gidişatına göre ciritçilere bazı detay sorular yöneltilmiştir. Daha sonra görüşmelerde elde edilen veriler fişlenmiş ve çalışmaya dâhil edilmiştir.

Türk Kültüründe At ve Atlı Sporlar

Bozkır kültürünün hâkim olduğu Asya steplerinde yaşayan Türkler için at, diğer hayvan türlerine göre daha büyük bir öneme sahip olmuştur. Atın evcilleştirilmesi ve atlı çoban kültürünün ortaya çıkışı ilk Türklerle ilişkilendirilmiştir. Evcil hayvan yetiştiriciliğinin ilk dönemlerine bakıldığında, Tunguz ve Moğolların domuz; İndo- Germenlerin öküz, inek, manda vb.; çöl kavimlerinin deve, Türklerin ise at ve koyun yetiştirdiği görülmektedir. (Kafesoğlu, 1997 s. 318) Atın ehlileştirilmesi kavimlerin ve bozkır kültürü dışındaki diğer kültürlerin gelişmesinde de etkili olmuştur (Koppers,1941 s. 471).

Bozkır kültüründe kullanılan at cinslerine bakıldığında, karşılaşılan ilk at cinsi Moğol atı olarak da bilinen Prjevalskiy atıdır. Bozkırın doğu kısmında yetiştirilen bu at cinsi, dik yelelere, kısa ve kalın boyuna, büyük kafa yapısına sahiptir. Bozkırın batı kısmında ise Eguus Gmelini Antonii denilen küçük yapılı, uzun ve ince bacaklı, demir kır renginde olan, bugünkü Arap ve İngiliz atlarının ataları olarak kabul edilen yabani atlar yaşamıştır. Bu iki at cinsi Asya’da evcilleştirilen en eski ırklardır (Deer, 1954 s.161). Günümüzde var olan soğuk kanlı atların kökenleri Pervarskiy atlarına, sıcak kanlı atların kökeni ise Tarpan adı verilen atlara dayandırılmaktadır (Arpacık, 1999).

Türklerin yaşadıkları coğrafyada yapılan kazılara bakıldığında, at kalıntılarına rastlanan en erken devir Afanasyevo kültürüdür. Bu kültürün var olduğu bölge Altay-Minusinsk olarak bilinmektedir (Ögel, 1984 s.72). Bu döneme yönelik kazılarda bulunan at kemikleri incelendiğinde, bu atların genellikle gıda maddesi olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. (Bokovenko & Mityayev, 2010 s.16) Altaylarda Afanasyevo kültüründen sonra Andronovo kültürünün izlerine rastlanmaktadır. Bu dönemde atlarla alaklı bilgilere kurganlar ve kaya resimleri sayesinde ulaşılmaktadır (Yılmaz & Toraman, 2020 s.745-763). Kaya resimlerinde

görülen savaş arabaları, bu kültür dairesinde atların savaş aracı olarak da kullanıldığını kanıtlamaktadır (Kuzmina, 1994 s. 166).

Atlı göçebe hayatın temeli Andronov kültürüne dayanmaktadır. At, konar göçer toplulukların günlük hayatının merkezinde yer almaktadır. Bozkırda hayatta kalabilmek için gerekli olan büyük sürülerin idare edilmesi, yeni otlakların keşfedilmesi gibi işler, süratiyle ön plana çıkan at sayesinde gerçekleştirilmiştir (Gökalp, 1981 s. 148). Yaşadıkları coğrafyanın sert koşullarına ayak uydurmak zorunda olan Türkler, atı evcilleştirmiş, aynı zamanda demirin gücünü de ellerinde tutarak diğer toplumların korktuğu savaşçı bir toplum haline gelmiştir (Eberhard, 1940 s. 161).

İskitlere ait olan MÖ 7-5. yüzyıllar arasındaki mezarlarda, at gömme geleneğine ait bulgulara rastlanmaktadır (Erdan, 2016 s.43). Kurganda bulunan kişinin toplumsal statüsüne göre, defnedilen at sayısı değişmektedir (Ivantchik, 2011 s. 71-106). İskitlere ait olan Ul'skaya ve Kelermes mezarlarında at gömme geleneğinin örneklerine rastlanmaktadır. Bu mezarlara defnedilen atların sayısının çokluğu, cenaze töreninin büyüklüğünü göstermesi bakımından önemlidir. Ul'skaya mezarında 300'den fazla, Kelermes mezarında ise 24 at bulunmaktadır (Baumer, 2012 s.231).

Hunlarda çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren koyun, keçi, köpek vb. hayvanların üzerine binmeye çalışmaktadır. Tahtadan at ve kılıç kullanarak büyüklerini taklit eden çocuklar, atların terkilerine bindirilerek ata binmeye alıştırılmaktadır. Beş yaşına gelince tek başına ata binmeye başlayan çocuklar, 8 yaşında iyi bir binici olurken, 12 yaşında yabancı atları ehlileştirilebilecek yeteneklere sahip olmaktadırlar (Çavuşoğlu, 2007 s.91-110). Renklere göre yön tayinini Çinlilerden alan Hunlar, savaşlarda orduların düzenini renklere göre belirlemişlerdir. Doğuya gidecek olan orduları boz atlılardan, batıya gidecek olan orduları beyaz atlılardan, kuzeye gidecek orduları siyah atlılardan, güneye gidecek olan orduları kırmızı renkli atlılardan oluşacak şekilde düzenlemişlerdir (Caferoğlu, 2010 s.202).

Göktürklerle ait olan Orhun yazıtlarında da at ve binicilikle alakalı ifadeler rastlanmaktadır. Kül Tigin Anıtı'nın doğu yüzünde, Kül Tigin'in savaşlarda bindiği atların isimleri verilmektedir. Kitabede bu atlar; Tadığın, Çorun boz atı, İşbara Yamtar'ın boz atı, Yigen Silig beyin, giyimli doru atı, Bayırku'nun ak aygırı, Alın beyaz boz at, Alp Şalcı at, Azman at, Az yağız, Öksüz at, şeklinde ifade edilmekte ve bu atların savaşlarda nasıl öldüğü tarif edilmektedir (Ergin, 2013, s. 21-27).

Yine yazıtlardan edinilen bilgilere göre, Türkler için kutsal olan at, Tanrı'nın verdiği görevlerin yerine getirilmesinde kağana yardımcı olması için gönderilmiştir. İl'in düzeninin

korunmasında atın da görevlendirildiği görülmektedir. Kağan'a yardımcı olması için gönderilen at, gerektiğinde kanatlanıp uçabilen, kahramanı düştüğü zor durumlardan kurtarabilen niteliktedir (Çınar, 1993, s. 20).

Türklerde günlük hayatın önemli bir parçası olan at, inanç sisteminin içerisinde de yer bulmuştur. Türkler, ata bir binek hayvanı olmasından daha fazla değer verip gerektiğinde bir kardeş, bir yoldaş ve hatta bir eş kadar değer verdikleri atlarına çeşitli sembolik anlamlar yüklemişlerdir. Bu bağlamda, Türklerin atlarına yaptıkları, kahramanlık alameti olan “kuyruk bağlama” ve yas alameti olan “kuyruk kesme” uygulamaları dikkat çekmektedir.

Türklerde atın kuyruğunun kesilmesi dullama (tullama) olarak adlandırılmaktadır. Savaşta hayatını kaybeden savaşçının, eşi kadar kıymet verdiği atına dul kaldığı gözüyle bakılmaktadır. Sahibiyle birlikte mezara gömülen atın kuyruğunun kesildiği ya da bağlandığı görülmektedir. Bu uygulamaya Türkler arasında dullamak adı verilmektedir. Bu uygulama yas alameti olarak görülmektedir (İnan, 1998, s. 265). Kaşgarlı Mahmud, “Alp eratın çermetti: yiğit atının kuyruğunu ördürdü” ifadesinden sonra bunun bir yiğitlik alameti olduğunu belirtmektedir.

Türklerin eski dini olan Şamanizm incelendiğinde, atın önemi ve ata atfedilen kutsallık göze çarpmaktadır. Yakutlar, yaz bayramında yapılan ayine “ısih” yani “saçı” ayini demektedir. Yakutlar yedi aylık kış mevsiminin bitiminde kısraklarını sağarak kımız hazırlarlar. Bütün soy toplanarak şaman liderliğinde ayin dansı yapar. Kam, kımız kabını kaldırıp ilk kımızı saçı olarak tanrıların büyüğü Ürün Ayı Toyon ve Ürün Ar Toyon'a sunar (İnan, 1976 s. 47).

Altaylıların dini törenlerinin en önemlisi at kurbanı ayinidir. Şamanın ayin yapmak için belirlediği yere bir çadır kurulur. Kapının önüne ahır ve ağılları temsilen bir yuva kurulup kapısına at kılından bir tuzak konulur. Daha sonra birkaç akboz at getirilir. Tanrının hangi atı beğendiğini anlamak için atın arkasına bir fincan koyulur. Hayvan kıpırdayınca yere düşen fincan ters durursa bu atın tanrı tarafından beğenilmediğine inanılır. Kurban olarak seçilen hayvanın dizginini tutan kişi, “baş tutan kişi” olarak adlandırılır ve kurbanın canını Tanrı huzuruna götürecek olan ruhu temsil eder. Kurbanlık at, boğulup bel kemikleri kırılarak öldürülür. Kemikleri kırılmadan eti ayrılıp pişirilir ve ayine katılan kişilere ziyafet verilir. Şaman, dualar eşliğinde kurban sahibini ve karısını takdis eder. Ev sahibi ve ailesine temsili olarak zırh ve külah giydirir (İnan, 1976 s. 48-51).

Türk toplumlarında spor, Hunlardan başlayarak Osmanlı İmparatorluğuna kadar olan pek çok Türk devletinde farklı çeşitlerde yapılmıştır. Bu sporlar arasında; binicilik, güreş,

avcılık, atıcılık, okçuluk, kılıç, gürz ve topuz, gökbörü, çögen, cirit, tepük, matrak gibi sporlar sayılabilir (Özen, 2012 s.7). Bu sporların, bozkırda hayatta kalabilmek için gerekli olan becerilerin kazanılmasına ve kazanılan bu becerilerin geliştirilmesine yönelik sporlar olduğu görülmektedir. Türklerin bu sporları savaş dışında kalan zamanlarda antrenman niteliğinde yaptıklarını söylemek mümkündür.

Bozkır coğrafyası, üzerinde yaşayan insanlar için bütünüyle bir spor alanı niteliğindedir. Spor ve savaş, bu coğrafyada birbirini bütünleyici özelliğe sahip olmuştur. Savaşlarda düşmanla çarpışırken edinilen birikimler, savaş sonrasında sportif bir etkinlik olarak av yapılırken canlı hedeflere karşı kullanılmış, av sırasında yapılan aktiviteler de savaş için bir antrenman niteliği kazanmıştır (Öztek, 2005 s.41-46).

Türk kültüründe önemli bir yer tutan sporun yapılış amacı, zaman içerisinde çeşitlilik göstermiştir. İlk dönemlerde savaşçı özelliklerin geliştirilmesi ve savaşçıların zinde kalmalarını amaçlayan sportif faaliyetler, sonraki dönemlerde eğlenceye yönelik olarak düğün, şenlik vb. toplantılarda da gerçekleştirilmiştir. Selçuklularda ise sporun bizzat sultanlar tarafından teşvik edildiği ve kurumsallaştırılmaya başlandığı görülmektedir. Bu amaçla Selçuklu Devleti'nde Nizam-ül-Mülk tarafından sporcu tekkelerinin açıldığı bilinmektedir. (İşcan, 1988 s.43) Bu dönemde sultanların da katılımıyla, özellikle süre avlarının gerçekleştirildiği, top oyunları, çevgan, cirit ve satranç gibi faaliyetlerin yürütüldüğü bilinmektedir (Turan, 1969 s.327).

Osmanlı döneminde de spora padişahlar tarafından yoğun ilgi gösterildiği, özellikle atlı sporların ve binici yetiştiriciliğinin teşvik edildiği görülmektedir. Bu dönemde önemli şenliklerde at yarışları düzenlenmiştir. İstanbul'un fethinden sonra Bizans'tan kalan hipodrom Fatih Sultan Mehmet tarafından at yarışları ve cirit oyunlarının yapılması için tayin edilmiştir. Daha sonra bu hipodrom At Meydanı olarak anılmaya başlanmıştır (Halaçoğlu, 1991 s.28-31).

Osmanlı Devleti'nde atlarla yapılan sporların en yaygını cirittir. Bir savaş oyunu olan cirit, Enderun'da çeşitli vazifeler verilmek üzere yetiştirilen iç oğlanlarının askeri eğitimlerinde savaş tatbikatı niteliğinde olması sebebiyle değer kazanmıştır. Osmanlı Devleti'nde bu sporu yapanlara cündi adı verilmektedir. Cündiler takımlara ayrılarak cirit oynamaktadırlar ve bu takımlara çeşitli isimler verilmektedir (Dingeç, 2011 s.78-86).

Osmanlı döneminde cirit oynayan takımlara verilen isimler arasında Lahanacılar ve Bamyacılar öne çıkmaktadır. Ankara Savaşı sonrasında ordusuyla Amasya'ya çekilen Çelebi Mehmet, 200 süvariden oluşan askerlerine talim yaptırır. Bu süvarilerin bir kısmı Çelebi Mehmet adına, bir kısmı da oğlu Murad adına talim yaparlar. Çelebi Mehmet adına talim yapan askerlere Amasya'nın bamyasından esinlenilerek Bamyacılar, oğlu Murad adına talim yapan

askerlere ise, Merzifonun lahanasından esinlenilerek Lahanacılar adı verilmiştir (Baykal, 1953).

Cirit sporunun ilk olarak hangi dönemde ve kimler tarafından yapıldığı konusunda çeşitli görüşler mevcuttur. Bu sporun ilk olarak Anadolu’da yapılmaya başladığını savunan araştırmacıların yanı sıra, Selçuklular, Memluklular ve Osmanlılar zamanında ortaya çıktığını savunan görüşler de bulunmaktadır. Kimi tarihçilere göre ise cirit sporu Orta Asya’da oynanmaya başlamıştır (Güleç, 1996, s.16).

Geleneksel Türk sporları incelendiğinde, bu sporlar atlı ve yaya sporlar olarak gruplandırılabilir. Türklerin icra ettiği at yarışı, kök börü, cirit gibi atla yapılan 25 sporun yanında, yağlı güreş, çelik-çomak, şalvar güreşi gibi 157 adet atsız sporun yapıldığı bilinmektedir (İmamoğlu, Taşmektepligil, & Türkmen, 1997 s. 145-150). Atlı cirit sporu Türklerin icra ettiği geleneksel sporlar arasında önemli bir yere sahiptir. Günümüzde bu spor, Anadolu’nun birçok ilinde kulüpler çatısı altında yapılmaktadır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında sporla alakalı politikalar Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, Türk Spor Kurumu ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü gibi kurumlar tarafından yürütülmüştür. 1924 yılında kabul edilen köy yasası ile köylerde cirit, güreş gibi sporların teşvik edilmesi kararlaştırılmıştır (Atalay, 2007 s.34).

Cumhuriyet sonrasında cirit sporunun kurumsallaşması anlamında kurulan ilk kulüp, 1957 yılında kurulan Erzurum Atlı İhtisas kulübü olmuştur. Daha sonra Erzincan, Bayburt, Uşak, Ankara, Manisa ve Malatya illerinde cirit kulüpleri kurulmuş ve Türkiye’de atlı cirit sporu profesyonel olarak icra edilmeye başlanmıştır (www.gsdf.gov.tr, 2022).

Yukarıda belirtilen yedi ilde cirit, ata sporu olarak değer görmüş, benimsenmiş ve uzun yıllar boyunca sürdürülmüştür. Bu yedi ilin yanında son yıllarda, Denizli, Bursa, Kocaeli, Kars gibi illerde de cirit kulüpleri kurulmuştur. Bu illerde günümüzde de cirit sporu, yerel halkın yoğun ilgisiyle birlikte aktif olarak icra edilmektedir. Cirit kulüpleri 1996 yılında kurulan Geleneksel Spor Dalları Federasyonu çatısı altında faaliyetlerini yürütmektedir. 2016 yılından itibaren Geleneksel Spor Dalları Federasyonu ve Türkiye Jokey Kulübü işbirliğiyle “Atlı Cirit Ligi” adı altında bir organizasyon düzenlenmektedir. Atlı cirit kulüpleri, il elemeleri ve gruplarda başarı göstererek atlı cirit ligine yükselebilmek için mücadele etmektedirler.

İKİNCİ BÖLÜM

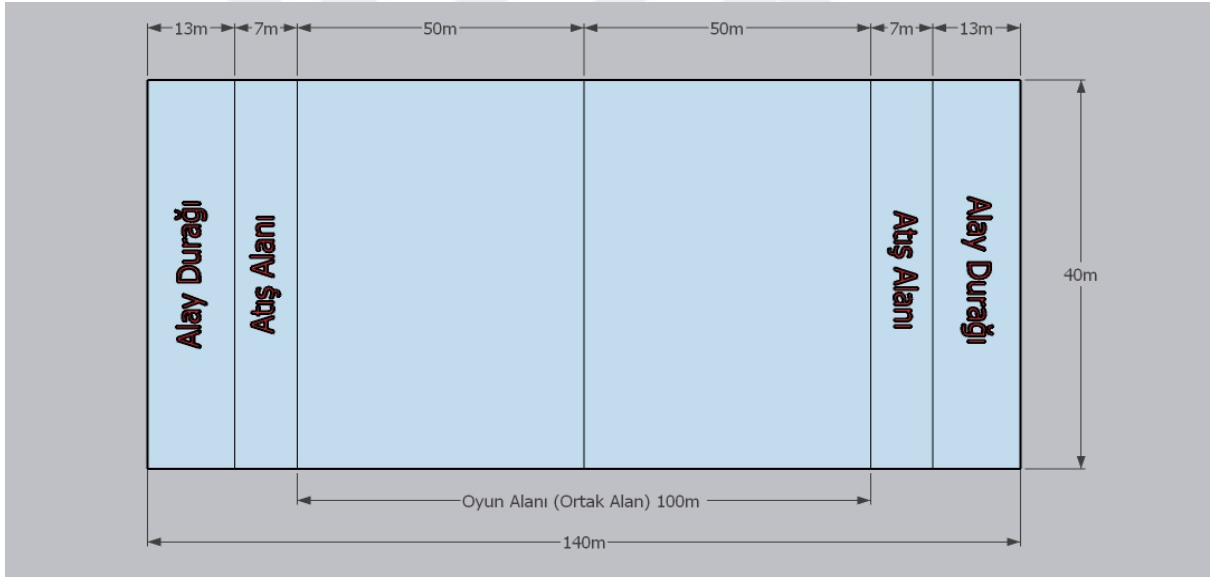
Geleneksel Bir Spor Olarak Cirit

Cirit Sporunun Oynanışı

Cirit oyunu, karşılıklı yedişer at ve sporcudan oluşan iki takım arasında oynanan, at ve binicisinin bir bütün halinde hareket ettiği aksiyonu yüksek bir spordur. Puanlı (resmi) ve kuralsız (kara cirit) olmak üzere iki şekilde oynanmaktadır.

Puanlı cirit.

Belirli kurallar çerçevesinde, çizgilerle belirlenmiş 140 metre uzunluğunda ve 40 metre genişliğinde bir saha içerisinde ve 45 dakikalık iki devre halinde oynanan cirit türüdür. Müsabaka süresi boyunca sporcuların yapmış oldukları hamleler, artı puan ve eksi (ceza puanı) puan olarak hanelerine yazılır ve maç sonunda bu puanlar toplanarak müsabakanın kazananı ilan edilir. Alınan iki ceza puanı, bir artı puanı siler(KK 1).

Şekil 1. Cirit sahası ölçüleri.

Alınan artı puanlar şu şekildedir;

İsabet:Cirit sahası, alay durağı, atış alanı ve oyun alanı olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Alay durağı; 7 kişilik takımın atlarının üzerinde rakibin hamle yapmasını beklediği alandır. Atış alanı; rakip takımdan gelen sporcunun, alay durağında bekleyen sporculardan birine cirit kullanabilmesi için girmesi gereken alandır. Bu alan alay durağı çizgisiyle oyun alanı çizgisi arasında yer alır. Oyun alanı; sporcunun hamle yapabileceği en geniş alandır. İki takımın atış alanı çizgileri arasında yer alan kısımdır. İsabet, ciritçinin rakibine

alay durağında ya da oyun alanı içerisinde cirit isabet ettirmesi sonucunda alınan puandır. Oyun içerisindeki kaşılığı +4 puandır.

Şekil 2. Alay durağı.

Şekil 3. İsabet.

Yakalayıp bağışlama (kesme): Sporcu oyun içerisinde alay durağına cirit kullanıp, kendi alayına doğru kaçarken, cirit kullandığı alaydan rakip oyuncu hamle yapar. Hamle yapan oyuncunun iki seçeneği vardır. Kaçan sporcuya 5 metreden daha fazla bir mesafeden cirit atıp, sporcunun boyun altı ve diz üstündeki bir yerine isbet ettirerek +4 puan kazanabilir. Sporcu, kaçan sporcuya cirit kullanmayıp atını kaçan sporcunun atının kuyruk sokumuna kadar yaklaştırmayı başarabilirse kesme pozisyonunu gerçekleştirmiş olur ve yine +4 puan kazanır.

Bu iki seçeneği gerçekleştirmeyen sporcu rakip takımın alayına giderek ciritini kullanır ve kendi alayına doğru kaar. Müsabaka bu şekilde karşılıklı olarak devam eder(KK 1).

şekil 4.Yakalayıp bağışlama.

şekil 5. Yakalayıp bağışlama 2.

Cirit yakalama: Cirit yakalama rakip takımın alay durağına cirit kullanıp kendi alayına doğru kaçan sporcunun alabileceği bir puan türüdür. Sporcu ciritini kullanıp alayına doğru

kaçarken kendisini kovalayan sporcunun attığı ciriti vücuduna isabet etmeden tek hamlede yakalayabilirse +2 puan kazanır(KK 1).

Şekil 6.Cirit yakalama.

Alınan eksi puanlar şu şekildedir;

Atış alanına girmeden cirit kullanma: Sporcunun karşı takımın alayına cirit kullanabilmesi için, atının dört ayağının atış alanı içerisinde olması gerekir. Eğer sporcu atış alanına girmeden ciritini kullanırsa -3 puanla cezalandırılır(KK 1).

Yan çizgi ihlali: Sporcu oyun alanı içerisinde atının kontrolünü kaybedip, belirlenmiş olan yan çizgilerden dışarı çıkarsa -3 puanla cezalandırılır.

Alay ihlali: Sporcu hamle yapmak için gittiği sırada, karşı takım alay durağı çizgisini atının tek ayağını geçmesi yada atının tamamının geçmesi durumunda -3 puanla cezalandırılır.

Yakından cirit kullanma: Oyun alanı içerisinde sporcunun rakibine 5 metreden daha yakın mesafeden cirit kullanması durumunda -3 ceza puanı verilir(KK 1).

Süre ihlali: Puanlı cirit müsabakalarında sporcunun kendi alay durağından çıkıp oyun alanında ya da karşı takımın alay durağına hamle yapması için verilen süre 35 saniyedir. Sporcu bu süre içerisinde hamlesini bitirmezse -1 puan alır. Hakem tarafından kendisine ek 20 saniye süre verilir. Sporcu bu 20 saniye içerisinde de hamlesini tamamlayamazsa hakem tarafından kendi alayına gönderilir ve -3 puanla cezalandırılır. Aynı takımdan başka bir sporcu hamle yapmak için devam eder(KK 1).

Erken çıkış: Alay durağına hamle yapan rakip oyuncunun ciriti elinden çıkmadan, hamle yapacak oyuncunun atının bir ayağının alay durağı çizgisini geçmesi durumunda erken çıkış yapılmış olur ve -1 puan ile cezalandırılır(KK 1).

Çift çıkış: Rakip oyuncuya hamle yapılırken, alaydaki iki atın toplam sekiz ayağının atış alanı çizgisini geçmesi durumunda çift çıkış yapılmış olur ve -1 puanla cezalandırılır(KK 1).

Cirit oyunun öncesinde bir hazırlık süreci bulunur. Ciritçi maç günü erken kalkıp atını hazırlar. Bu hazırlık düğüne gider gibi özenle yapılır. Cirit atı önce tımar edilir. Tüyleri, kuyruğu, yeleleri temizlenir. Cirit geleneğinin bir parçası olarak atın kuyruğu bağlanır. Atın kuyruğunu bağlamak, Bayburt’lu ciritçiler arasında yiğitliğin bir göstergesi olarak kabul edilir. Daha sonra atın yeleleri örülür. Atı süslemek amacıyla püsküllü başlık, göğüslük vb. aksesuarlar kullanılır.

Şekil 7.Cirit için süslenen cirit atı.

Maç günü sabahında tımar edilip süslenip ciritte hazır hale getirilen atlar, cirit sahasına götürülür. Müsabaka için sahaya giren takımlar, oyuncular ve atları ile birlikte seyircilere tanıtılır. Daha sonra takımlar, bayrak ve flamalarıyla seyircileri selamlayarak, alay duraklarındaki yerlerini alırlar. Takım kaptanları rakip alaya doğru at sürerek, müsabaka için karşılıklı iyi dileklerde bulunurlar. Takım kaptanlarından maç için hazır olduklarına dair onay alan hakemler, müsabakayı başlatırlar (KK 12).

Bayburt’ta cirit oyunlarının vazgeçilmez unsurlarından biri de davul ve zurnadır. Müsabaka esnasında davul ve zurna ile, “Bayburt barları” diye adlandırılan ezgiler çalınır. Çalınan bu ezgiler, sporcu ve seyirciler üzerinde coşku verici bir etki oluşturur. Bunun yanı sıra maç öncesinde, devre arasında ya da maç bitiminde ciritçiler ve seyircilerin katılımı ile davul zurna eşliğinde halk oyunları oynanır. Bazı ciritçiler atlarını davul zurna sesiyle oynama

yönünde eğitirler. Bayburtlu ciritçiler arasında atla sergilenen bu gösteriye “at oynatma” adı verilir(KK 12).

Cirit oyunu kurallarla belirlenmiş basit bir oyun gibi görünse de aslında sporcuların yetenek ve zekalarının birleştiği bir taktik oyunudur. Ciritin oynandığı süre zarfında takımlardaki oyuncular yeteneklerine göre farklı görevler üstlenir. Bu görevlerden ilki “kesintiye cirit atma” olarak tabir edilir. Takımda uzun mesafeli cirit atabilen oyuncular varsa rakip takım oyuncusuna uzun mesafeden cirit atarak kendi alayına döner. Bu sayede takımındaki atları dinlendirir, rakip takımın atlarını yorar ve rakip takım oyuncusunun alaya gelmesini sağlayarak, kendi takımına yeni bir hamle yapma şansı kazandırır. Ancak uzun cirit kullanmanın bir dezavantajı bulunur. Rakip takım içerisinde atılan ciriti, havada yakalama konusunda yetenekli bir oyuncu varsa ciriti yakalatıp puan kaybına neden olabilir. Bu gibi durumlarda uzun cirit atan oyuncu, ciritini yakalatmamak için yere doğru ya da rakip oyuncunun yakalayamayacağı şekilde yukarıdan cirit kullanır. Eğer hamle yapılan oyuncunun cirit yakalama yeteneği zayıfsa, isabet ettirip puan almak için rakibin üstüne doğru cirit atar(KK 12).

Bir sporcunun uzun cirit kullanma yeteneği zayıf ise, bu sporcu puan alabilmek için hamlesini rakip takım alayına yapar. Takımlarda rakip takım alayında puan alabilen oyunculara “alaycı” adı verilir. Bu sporcular alayda rakibe cirit isabet ettirerek ya da rakibi hataya zorlayıp ekşi(fena) puan aldırarak takımına puan kazandırır. Alaycı sporcuların, kesintiye cirit kullanan sporculara göre puan alması ve rakibin puan almasını engellemesi daha zordur. Bu sebeple alaycı sporcuların, ciritçilerin tabiriyle “uyanık” olması gerekir. Alaycı, rakip alaya hamle yaparken ciritini kullanacağı sporcuyu özenle seçer. Rakip takımda uzun cirit kullanabilen sporcu varsa cirit kullanırken ilk önceliği bu sporcuya atmak olur. Bu sayede uzun cirit kullanan oyuncunun hamle yapmasını engeller. Alaycının dikkat ettiği bir diğer husus rakip takımın atlarıdır. Rakip atlar içerisinde sürati kendi atından fazla olan bir at varsa, ciriti o ata doğru atarak o atın çıkış yapmasını engeller. Bu sayede rakip takımın kesme pozisyonu gerçekleştirip puan almasını engellemiş olur(KK 12).

Alaycının maç esnasında dikkat ettiği bir diğer husus atış yönüdür. Alaya cirit kullanırken, atın gidiş yönüne göre sol tarafa “yıkıntı” sağ tarafa ise “dizgin aşırı” adı verilir. Alaya cirit kullanırken yıkıntıya atılan ciritlerde isabet ettirme olasılığı daha yüksektir. Ancak tek hamlede yıkıntıya atılan ciritten sonra, rakip oyuncu tarafından yakalanma riski bulunmaktadır. Dizgin aşırı dönüp kaçan atların, yıkıntıya dönüp kaçan atlara göre yakalanması daha zordur. Ancak dizgin aşırı atılan ciritler, yıkıntıya atılan ciritlere oranla daha az isabet alır. Alaycı bütün bu durumları göz önünde bulundurarak ciritini nasıl kullanacağı yönünde seçimini

yapar(KK 12). Yıkıntıya isabet ettirilen deynek acılı olur. Deyneği yiyen ciritçi akşam kara sakız bağlar. Yoksa yerine yatamaz(KK 13). Kara sakız sert bir petrol ürünüdür. Bayburt yöresinde geleneksel olarak açık yaraların tedavi edilmesi amacıyla kullanılır. Ateşte eritilen kara sakız, açık yaranın üzerine damlatılarak yara dağlanır.

Şekil 8.Yıkıntıya cirit kullanımı.

Şekil 9.Dizgin aşırı cirit kullanımı.

Alaycının rakip takımdan puan alabilmek için uyguladığı diğer bir yöntem aldatmadır. Alaycı, atış alanına girdiğinde tek hamlede ciritini kullanmaz ve kolunu cirit atar gibi ileri doğru savurarak atını döndürür. Bu duruma ciritçiler arasında “kol silme” adı verilir. Alaycı kolunu bir iki defa silerek rakip oyuncunun alay durağı çizgisinden çıkıp, “erken çıkış” ve “çift çıkış” gibi eksi puanları almasını sağlamaya çalışır(KK 12).

Cirit oyununda kesintiye cirit kullanan ve alaycı diye tabir edilen oyuncuların yanı sıra, at kesme (yakalayıp bağışlama) ile puan alma konusunda ön plana çıkan oyuncular da bulunur. At kesme her ne kadar atın süratiyle alakalı bir durum olsa da sporcunun bu konudaki yetenekleri göz ardı edilemez. Puanlı bir cirit müsabakasında at kesmek çok kolay değildir. Binicinin atını doğru zamanda alaydan çıkarması gerekir. Kesme için hamle yaptığı sırada rakip oyuncu kol silerse alaydan çıkıp eksi puan alabilir. Kesme yapan sporcular rakibin hareketlerini dikkatlice takip ederler. Kesme yaparken rakibin yapacağı en küçük hatayı değerlendirmek gerekir. Kesme yapacak sporcu, rakibin atının hata yapmasını ya da sporcunun yanlış yere, erken ya da geç cirit atmasını bekler. Bunun yanında rakip atlar arasında daha kolay kesebileceği atların alaya gelmesini bekler ve o ata hamle yapar. Kesme pozisyonu ciritteki diğer pozisyonlara göre daha tehlikelidir. Kesme yapabilmek için sporcunun atını diğer pozisyonlara göre daha hızlı koşturması gerekir. Bu sebeple atın kontrol edilmesi güçleşir. Atlar kesme pozisyonunda birbirine çok yaklaştığı için çarpışma riski de bulunur. Kesme gerçekleştikten sonra binicinin atını kontrol edip durdurması gerekir. Aksi taktirde, rakip alay durağına girip, alay ihlali yaparak eksi puan alabilir. Kesme yapan sporcular, oyunun işleyişini takip eden ve atlarını çok iyi şekilde kontrol edebilen sporcular olarak ön plana çıkmaktadır(KK 12).

Kara cirit.

Cirit sporunun oynanan ikinci şekli kara cirit olarak tabir edilmektedir. Kara cirit, puanlı ciritte belirlenen kurallara uyulmadan oynanan cirit şeklidir. Sporcular puanlı maçlarda zorunlu olan kask gibi koruyucu ekipmanlar kullanmazlar. Cirit kullanmak için mesafe gözetilmez. Yan yana gelen iki sporcudan biri diğerine cirit kullanabilir. Sporcu rakip sahaya giden takım arkadaşına destek olmak, rakip takım sporcusunun kendi takım arkadaşına rahatça cirit kullanmasını engellemek amacıyla kendi alayını terkedip orta sahaya yakın bir yerde bekleyebilir. Bu duruma “kollama” denir. Rakip takım oyuncusu cirit kullanırken kollamaya çıkan sporcuyu görürse ciritini kullanmaya çekinip alaya devam edebilir. Bu da takım arkadaşının cirit isabeti almadan kendi alayına dönmesini sağlayabilir(KK 2). Kara cirit,

krokusuzca oynanması, yakın mesafeden cirit kullanımı sebebiyle isabet oranının fazla olması, süre sınırı olmaması sebebiyle hamle sayısının artması gibi sebeplerle seyirci tarafından aranan ve zevkle takip edilen cirit şeklidir. Ancak kuralsız olması sebebiyle atların çarpışması, sporcuların düşmesi, ciritin yakın mesafeden kullanılması sonucunda sporcuların yaralanması gibi çeşitli tehlikeler içermektedir. Ancak cirit her ne kadar bir spor olsa da aslında savaş oyunudur. Bu yönüyle kara cirit, ata sporu olan ciritin özünü yansıtmaktadır(KK 2).

Şekil 10.Kara ciritte cirit kullanımı.

Şekil 11.Kara ciritte eyer boşaltma.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bayburt'ta Cirit

Bayburt'ta Cirit Sporunun Tarihi

Bayburt'ta cirit oyununun tarihi incelendiğinde, tarihler ilk olarak Mugisiddin Tuğrul Şah'ın Bayburt Kalesi'ni onardığı döneme işaret etmektedir. 1092 yılından itibaren her Cuma günü tertiplenen şöenlerde Bayburt'ta cirit oynandığı görülmektedir. Bu oyun Bayburt'ta geleneksel bir yapıya büründüğü için, burada yaşayanlar tarafından iyi ve soylu cirit atları yetiştirmek, başlıca uğraşlar arasında yer almıştır. (Karakoyunlu, 1990, s.91)

Sultan IV. Murat'ın Revan seferi sırasında, ordunun Bayburt'ta konakladığı 21 Haziran 1635 tarihinde cirit oynadığı bilinmektedir. Sultan, Bayburt'a geldiğinde Sinür ovasında sipahiler,vezirler ile Anadolu ve Rumeli askeri birliklerinin hazır bekledikleri ve Sultan Murat'ın mızraklı askerlerle meydana çıkıp mızrak oyunu oynadığı belirtilmektedir. Aynı gün içerisinde sultanın, komutanlar ve askerlerle cirit oyunu oynadığı, Kaptan Hüseyin Paşa, Silahdar Paşa, İbşir Bey ve Müşir Bey'in de bu oyuna katıldığı, Kaptan Hüseyin Paşa'nın attan düşüp yaralandığı ifade edilmektedir. Bu cirit oyunu sırasında, IV. Murat attığı ciritlerle çok sayıda askeri atından düşürmüştür. (Zeyrek, 1991 s.13)

Cumhuriyetin ilk yıllarında Bayburt'ta atlı cirit.

Cumhuriyet döneminde, Bayburt'ta cirit denilince akla ilk gelen isimler; Beşpınar (Loru) köyünden Ağa Efendi, Yazıbaşı (Aşağı Loru) köyünden Süleyman Efendi, Çorak köyünden Bahri ve Osman Efendi, Cılara köyünden Mustafa ve Hindi köyünden Ziya Efendi'dir. Cumhuriyetin 10. yılı kutlamaları sebebiyle, İstanbul İl Halk Partisi Teşkilatı tarafından davet edilen Ağa Efendi, Süleyman Efendi, Bahri Efendi ve Osman Efendi, İstanbul'da Veli Efendi Çayırı'nda cirit gösterisi sergilemişlerdir. (Karakoyunlu, 1990 s.92)

Bayburt'ta cirit sporuna gönül verenler arasında Çayırköprü (Vağında) köyünden Ruşen Efendi'nin yeri ayrıdır. Heybetli bir görünüşe sahip olan Ruşen Efendi, sert cirit atışlarıyla tanınır ve Ruşen Efendi'nin ciritine hedef olanların uzun süre yedikleri ciritin acısını hissettikleri belirtilir. Ruşen efendi'nin cirit oyunundaki tek rakibinin Erzurum Zırnık köyünden Vehbi Efendi olduğu belirtilir. Rivayete göre, müsabaka sırasında sert cirit atışlarını önlemek amacıyla Ruşen Efendi ve Vehbi Efendi'nin sağ kolları bağlanırmış. (Karakoyunlu, 1990 s.93)

1936 yılında Bayburt'ta faaliyet gösteren Halkevi Spor Şubesi atlı spor takımlarını organize etmiştir. Biniciler ve ciritçiler kolu olmak üzere iki gruptan oluşan 20 atlı sporcu, saha

olarak belirlenen yerde her hafta düzenli olarak çalışmalar yürütmüşlerdir. 1937 yılında Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün davetiyle Ankara'ya giden Bayburt'lu ciritçiler, sergiledikleri oyun sonrasında Atatürk tarafından tebrik edilip Şimendifer marka cep saatiyle ödüllendirilmişlerdir. (Karakoyunlu, 1990 s.93)

Bayburt'ta cirit sporuyla uğraşanlar, kulüpler kurulmadan önce de çeşitli illerde düzenlenen şenliklere belediyelerin daveti üzerine katılım göstermişlerdir. 1968 yılında Konya Belediyesi'nin davetiyle cirit gösterisi yapmak üzere Bayburt'lu ciritçiler Konya'ya gitmiştir. Balca köyünden Yavuz Yıldırım ve Bekir Yıldırım, Mutlu köyünden Sinan İspirli, Bayburt Şingah Mahallesi'nden Muhsin ve Topal Vahdet, Kop köyünden Fikri Köprücü ve Everekli Hükmü'den oluşan Bayburt takımı, Erzurum'dan davet edilen takım ile cirit oynamıştır. Daha sonra, Sivas, Ankara, Denizli, Yatağan gibi çeşitli illere belediyelerin daveti üzerine giderek cirit oynamışlardır(KK 3).

O tarihlerde Bayburt'ta cirit, genellikle Cuma günlerinde yapılan bir etkinliktir. Bunun yanı sıra 21 Şubat kurtuluş etkinlikleri gibi özel günlerde de cirit oynanmaktadır. Önceleri Kaleardı mahallesindeki sahada oynanan cirit daha sonra daha merkezi bir konumda bulunan Saray Bahçesi olarak bilinen alanda oynanmıştır. Sonraki dönemlerde ise Koruk adı verilen alanda uzun yıllar cirit oynanmıştır(KK 3).

Cirit sporu Bayburt'ta 1972 senesine kadar yoğun olarak oynanmıştır. Yavuz Yıldırım, babası Nafiz Yıldırım'dan aldığı bilgileri şu şekilde aktarmaktadır:

Eskiden cirit özellikle kış aylarında yapılan bir spordu. Gün olarak ise genellikle Cuma günü, Cuma namazı çıkışında oynanırdı. Köy düğünlerinin de vazgeçilmez etkinliği olarak düğün ciriti oynanırdı. Cirit özellikle köylerde oynandığı için yazın tarla işlerinde çalışır, kışın iş olmadığı zamanlarda rahatça cirit oynarlardı. Köyler arasında cirit davetleri olurdu. Davet edilen köyün ciritçileri atlarına binip davet edildikleri köye giderdi. Gittikleri köyün uzaklığına göre birkaç gün misafir olurlardı. Sabahları cirit oynanır, akşamları ise köy konaklarında ziyafetler ve çeşitli eğlenceler düzenlenirdi. Köy konaklarında yapılan cirit muhabbeti, at üstünde oynanan ciritten daha hararetli olurdu. Oyunda rakip olanlar arasında tatlı sataşmalar olurdu. Birisi rakibine cirit vurduğunu iddia eder, diğeri ise kendisine cirit vurulduğunu inkar ederdi. Eğer tartışma büyürse konaktakilerle birlikte hamama gidilirdi. Bu sayede vücudun herhangi bir yerinde cirit izi olup olmadığına bakılırdı. Cirit oyununun yanında o dönemde cameş(manda) güreşi de çok meşhurdur. Üç dört gün bu şekilde cirit oynandıktan sonra davet edilen ciritçiler atlarına binip köylerine dönerdi. O yıllarda Bayburt'un köylerinde çok iyi at binip cirit oynayan ciritçiler vardı. Balca köyünden Nafiz Yıldırım, Cemele köyünden Laz Recep, Saraycık köyünden Osman Çağlar, Kop köyünden Fikri Köprücü, Everek köyünden Hükmü Saka, Bayburt merkezden Cıgız Tevfik, Topal Vahdet, Bayburt ve çevre illerde tanınan iyi ciritçilerdi(KK 4).

Yine Yavuz Yıldırım'ın babası Nafiz Yıldırım'dan aldığı bilgiye göre 1950'li yıllarda Bayburt'ta büyük bir kuraklık olmuştur. Bu dönemde aylarca yağmur yağmamıştır. Aşağı

Kışlak köyünün imamı olan Hacı Ali Hoca çevre köylere haber göndererek yağmur duası etmek amacıyla davet etmiştir. Balca, Güder, Kışlak, Keleverek (Sancaktepe), Cemele, Saraycık köylerinden gelen yaklaşık 80 atlı Keleverek köyünün Erzincan Köprü adıyla bilinen mevkisinde yağmur duası etmek amacıyla toplanmıştır. Yağmur duası edildikten sonra bu 80 atlının katılımıyla büyük bir cirit oyunu düzenlenmiştir. Cirit oynandıktan sonra ise tosun kesilerek ziyafet verilmiştir(KK 4).

Atlı cirit oyununun toplumsal hayat içerisindeki yeri.

Günümüzde cirit oyunu, karşılıklı yedişer attan oluşan iki takımla oynanmaktadır. Ancak geçmiş dönemlerde bir alaydaki atlı sayısının 30, 40'a kadar çıktığı belirtilmektedir. Arif Köprücü'nün dedesi Fikri Köprücü'den aktardığı bilgilere göre, 1960 lı yıllarda cirit sporu Bayburt'ta yoğun olarak oynanan ve yerel halk tarafından ilgi ile takip edilen bir spor olarak dikkat çekmektedir. O dönem Saat Kulesi'nin etrafında büyük at hanları bulunur. Cuma günleri köylerden ihtiyaçlarını karşılamak için Bayburt'a gelen atlılar, hafta sonu bu hanlarda konaklar, Pazartesi günü ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra köyelerine dönerler. Her hafta Saray Bahçesi olarak bilinen alanda, köylerden gelen atlıların da katılımıyla cirit müsabakaları düzenlenir(KK 13).

O dönem cirit kulüpleri bulunmadığı için, takımlar oluşturulurken ciritçiler arasında, yaşadıkları köylerin konumlarına göre ya da siyasi görüşlere göre gruplaşmalar oluşmuştur. Bayburt'taki köyler o dönemde “ova köyler” ve “dağ köyler” olarak sınıflandırılmaktadır. Bu durum günümüzde de geçerlidir. Bir dönem Saray Bahçesi'nde cirit oynanırken dağ köylüleri bir takımda, ova köylüleri bir takımda olacak şekilde takımlar oluşturulmuştur. Daha sonra Halk Partililer ve Demir Kıratlılar gibi aynı siyasi görüşe mensup ciritçilerin bir arada oynadığı cirit takımları oluşturulmuştur(KK 13).

1960'lı yıllarda cirit sporunda Bayburt'la çevre iller arasındaki rekabet de dikkati çekmektedir. Bu yıllarda Bayburt futbol takımı ile Erzurum futbol takımı Erzurum'da karşılaşmış ve maç Erzurum futbol takımının üstünlüğüyle sonuçlanmıştır. Maçtan bir hafta sonra da Erzurumlu ciritçiler Bayburt'a davet edilmiştir. Erzurum cirit takımının Bayburt'a geldiği duyulunca, bir hafta önceki futbol karşılaşmasında uğranan yenilginin de etkisiyle Saray Bahçesi'nde kalabalık bir seyirci toplanmıştır. Fikri Köprücü'nün sergilediği üstün oyun sonucunda cirit müsabakasının kazananı Bayburt cirit takımı olmuştur. Fikri Köprücü, maç sonunda toplanan kalabalık tarafından Saray Bahçesi'nden Saat Kule'ye kadar omuzlarda taşınmıştır(KK 13). Bu durum, o dönemde ciritin bir futbol karşılaşması kadar önemli

olduğunun ve yerel halk tarafından cirite verilen değerin bir göstergesi olarak dikkat çekmektedir.

Eskiden köylerden köylere gelin almaya atlarla gidilmektedir. Cirit atları düğünlerin de vazgeçilmez unsurları olmuştur. Gelin gelen köyde cirit oyunları sergilenir, at yarışları yapılır. Bu at yarışlarının en heyecanlısı gelinin köye geleceği gün, geline refakat eden atlıların yaptığı yarıştır. Gelini getiren gelin alayı köye bir km kadar yaklaşınca yarış başlar. Köye ilk gelen atlı düğün sahibine müjdeyi verir. Bunun karşılığında düğün sahibi müjdeyi veren atlıyı ödüllendirir. Ödül olarak gelinin çeyizinden bir çift çorap, bir gömlek vb. vermek adettendir. Sonradan bu ödüllerin yanında düğün sahibi tarafından birinci gelen atlıya para ödülü de verilmeye başlanmıştır. Bu yarışlarda köyler arasında da tatlı bir rekabet bulunmaktadır. O dönemde Varıjnalı (Mutlu köyü) Sinan'ın çok iyi bir kısrağı vardır. Bu kısrağ çok süratlidir ve bütün düğün yarışlarında birinci gelir. Balca köyündeki bir düğünde yine at yarışı yapılacaktır. Köyün büyükleri Sinan'ın birinci gelmemesi için bir önlem almaya karar verirler. O dönem 13-14 yaşlarında olan Behcet isimli bir genci ata bindirip, “köyün altındaki değirmenin yanında saklan, atlılar geldiğinde Varıjnalı Sinan en öndeysen atını sür ondan önce köye gel. Eğer bizim köylü atlılardan biri öndeysen saklandığın yerden çıkma” diye tembihlerler. Bir müddet sonra gelin alayı görünür. Yarış halinde olan yaklaşık 40 atlının en önünde yine Varıjnalı Sinan vardır. Bunun üzerine Behcet saklandığı yerden çıkıp atını koşturur ve düğün alayının önünde birinci olarak köye girip müjdeyi verir. Hem müjdeyi veren olduğu için hem de Varıjnalı Sinan'ı geride bıraktığı için düğün sahibi tarafından yüklü bir parayla ödüllendirilir(KK 3).

1960'lı yıllarda ordudan halka at satışı yapılmıştır. Yörede bu atlara Kanada atı denilmektedir. Bu atlar yük çekmek amacıyla kullanılmaktadır. O dönem Balca köyüne de birkaç tane Kanada atı gelmiştir. Ancak bu atlar cirite uygun değildir. İri cüsseli ve yerli atlara göre daha fazla yem tüketen hayvanlardır. Bu yüzden bu bölgede çok fazla rağbet görmemişlerdir(KK 3).

Cirit, Bayburt'ta 1972 yılına kadar oynanmıştır. Özellikle Kop ve Berne (Balca) köyünde yaşayanlar bu spora yoğun ilgi göstermiştir. O dönemde cirit için kullanılan atlar “yerli at” diye tabir edilen atlardır. Bu atların topukları tüylü olmaktadır. Genellikle kestane doru (siyaha yakın kahverengi) veya yağız renkli olurlar. Arap atları kadar süratli olmazlar. Cüsseleri küçük ama dayanıklı atlardır. O dönemde ciritçiler köyden atlara binip Bayburt'a cirit oynamaya gitmektedir. Balca'dan Bayburt'a atla 1,5 ile 2 saat arasında gidilmektedir. Orada 2 saat cirit oynanıp tekrar aynı yol geri dönülmektedir. Buna rağmen yerli atlarda aşırı bir yorgunluk belirtisi görülmemektedir(KK 3). Yerli atlar, cirit dışında kızak çekmek, araba çekmek gibi taşımacılık faaliyetlerinde de kullanılmıştır. Arif Köprücü'nün Fikri Köprücü'den aktardığına

göre eskiden Bayburt'ta kışlar çok ağır geçmektedir. Öyle ki kış mevsiminde Kop geçidi kapanmakta ve araçla ulaşım sağlanamamaktadır. Bu mevsimde Fikri Köprücü ve arkadaşları kızakla taşımacılık yapmaktadır. Aşkale'ye kadar araçla gelen yolcular, Kop dağını yürüyerek aşmaktadır. Kop dağının Bayburt tarafında bekleyen kızakçılar yolcuları Bayburt'a götürmektedir(KK 13).

1972'den sonra Avrupa'ya işçi alımları başlamış, köylerde yaşayan gençler ekonomik şartlar nedeniyle işçi olarak Avrupa'ya gitmek zorunda kalmıştır. Avrupa'ya giderken de birçok yetiştirici atlarını satmıştır. Bunun sonucunda Bayburt'ta yerli at cinsini yetiştiren kalmamış ve bu at cinsi Bayburt'ta yok olmuştur. 1972 yılından 1990 yılına kadar Bayburt'ta cirit oynanmamıştır. Doksanlı yıllardan sonra Türkiye Jokey Kulübü tarafından halka at satışının başlamasıyla birlikte, cirit atı olarak bugünkü Arap atları kullanılmaya başlanmıştır(KK 3).

Bayburt'ta kurulan ilk kulüp: Bayburt Atlı Spor Kulübü.

1992 yılında Topal Vahdet Fikri Köprücü, Muammer Daştan, Yavuz Yıldırım gibi isimlerin girişimleriyle Bayburt Atlı Spor Kulübü kurulmuştur. Daha sonra Muammer Daştan'ın belediye başkanı olmasıyla birlikte Bayburt'ta unutulmuş cirit canlanmaya başlamıştır. Bu dönemde kurulan kulüpte, Kop ve Balca köylerinde yaşayan ciritçiler yer almışlardır. Kurulan bu kulüp, 1993 ve 1994 yıllarında düzenlenen Türkiye Şampiyonası'nda iki kere birinci olmuştur. 1996 yılında Geleneksel Spor Dalları Federasyonu'nun kurulmasıyla birlikte, kulüp federasyon bünyesinde faaliyetlerini yürütmeye devam etmiştir(KK 2).

Bayburt Atlı Spor Kulübü, 2008 yılına kadar çoğunluğunu Kop ve Balca köylerinde yaşayan ciritçilerin oluşturduğu takımla faaliyetlerine devam etmiştir. 2008 yılında Balcalı ciritçiler, Bayburt'ta kulüp sayısını artırmak amacıyla Bayburt Atlı Spor Kulübü'nden ayrılarak Balca Atlı Spor Kulübü'nü kurmuşlardır. 2014 yılında Bayburt Üniversitesi Rektörü olan Mahmut Mollamahmudoğlu'nun daveti üzerine Nevruz kutlamalarına katılan Balca Atlı Sporcuları, üniversite bahçesinde cirit oynamışlardır. Daha sonra rektörden gelen teklifle kulübün ismini değiştirerek Bayburt Üniversitesi Atlı Spor Kulübü adı altında cirit oynamaya devam etmişlerdir. 2018 yılında üniversite bünyesinden ayrılarak İpekyolu Atlı Spor Kulübü'nü kuran Balcalı ciritçiler, günümüzde de bu adla cirit faaliyetlerini yürütmektedirler(KK 2).

Son yıllarda Bayburt'ta cirit sporunda önemli gelişmeler olmuştur. Bu spora olan yoğun ilginin sonucunda 2016 yılında Dede Korkut Atlı Spor Kulübü, 2017 yılında Gençosman Atlı Spor kulübü, 2018 yılında 21 Şubat Atlı Spor Kulübü, 2019 yılında Çoruh Atlı Spor Kulübü ve 2020 yılında 15 Temmuz Atlı Spor Kulübü kurulmuştur. Kurulan yeni kulüplerle birlikte Bayburt'ta kulüp sayısı 7'ye ulaşmıştır. Bu kulüplerin kurulmasıyla birlikte, Türkiye'de cirit

sporunun oynandığı en eski iller arasında yer alan Bayburt'ta bu spor, 70'li yıllarda olduğu gibi toplumsal hayatın merkezindeki yerini tekrardan kazanmıştır(KK 2).

Bayburt'ta atlı cirit denilince akla gelenler: Köprücü ailesi.

Bayburt'ta cirit sporunun tarihine bakıldığında, Köprücü ailesine ayrıca değinilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Köprücü ailesinin üç kuşak boyunca cirit sporunu icra ettiği bilinmektedir. Bu yönüyle Bayburt'ta cirit sporuyla uğraşan en eski aileler arasında yer almaktadır. Bayburt Atlı Spor Kulübü başkanı Arif Köprücü'den edinilen bilgiye göre; büyük dedeleri Emin Efendi, iyi cirit oynarmış. Emin Efendi'nin oğlu Zihni Efendi de cirit sporuyla uğraşmış, ancak babası kadar ünlü bir ciritçi olamamış. Zihni Efendi'nin ortanca oğlu olan Fikri Köprücü ise civarda nam salan bir ciritçi olarak tanınmıştır. Daha sonra Fikri Köprücü'den bayrağı devralan yeğeni Rıfkı Köprücü, Bayburt'un Türkiye Şampiyonu olduğu takım kadrosunda yer almıştır. Fikri Köprücü'nün oğlu Şahin Köprücü ve yeğeni Hasbi Köprücü de yörede tanınan ciritçiler arasında yer almaktadır. Şahin ve Hasbi Köprücü'nün oğulları Şahiner ve Kamil Köprücü de günümüzde aktif olarak cirit oynamaktadırlar. Şahin Köprücü'nün büyük oğlu Arif Köprücü ise kulüp başkanlığı yapmaktadır.

Fikri Köprücü'nün lakabı yörede "Kaşı Kırık Fikri" olarak bilinmektedir. 1950 yılında Erzurumlu ciritçilerin daveti üzerine cirit oynamak için Erzurum'a giderken yolda atlardan birinin tepmesi sonucu kaşı yaralanmış, Aşkale'de yarasına pansuman yapıldıktan sonra Erzurum'a gidip sahaya çıkmıştır. Maçın ilk dakikalarında hünerlerini sergileyince, seyircilerin dikkatini çekmiştir. Kaşıdaki yaradan dolayı, seyirciler Fikri Köprücü'nün yaptığı her atakta "gözleyin kaşı kırık gelir" diyerek Erzurum'lu ciritçileri uyarmışlardır. Maç bitiminde Bayburt'a dönerken Fikri Köprücü babasına tütün, çay, şeker vb. almak amacıyla bir dükkana girmiştir. İstediklerini söylerken dükkân sahibinin kendisine dikkatlice baktığını fark etmiştir. Aldıklarının parasını ödemek için hazırlandığında, dükkân sahibi "sen dünkü ciritte oynayan Kaşı Kırık değil misin?" diye sormuştur. Fikri Köprücü "evet benim" diyince, dükkân sahibi, "ben senden para almam, aldıkların ananın ak sütü gibi helal olsun" demiştir(KK 13).

Fikri Köprücü çevre illere cirit oynamak için gittiğinde kardeşi Cahit Köprücü'yü de yanında götürmüştür. Yine Erzurum'a cirit için gittiklerinde, Cahit Köprücü devre arasında abisinin atının başında beklerken, seyircilerin arasından biri yanına gelmiş ve Fikri Köprücü'yü kast ederek "bu atın üstündeki senin neyin?" diye sormuştur. Cahit Köprücü' de "ağabeyim" diye cevap verince, yanına gelen adam "benim böyle bir kardeşim olsa, ben dağlarda çobanlık yapar onun çoluğuna çocuğuna bakardım, onu da çalıştırmaz ciritlere yollardım" demiştir(KK 13).

Bayburt'un Çitonos köyünden üç dört atlı cirit için Bayburt'a gelirler. Bu ciritçiler arasında Halit isimli biri vardır. Cirit gününde Fikri Köprücü'nün karşısına rakip olarak geçmiştir. Fikri Köprücü maç boyunca Çitonoslulara birçok cirit vurmuştur. Çitonos' ta Fikri Köprücü'nün vurduğu ciritler duyulmuştur. Halit'in dayısının oğlu olan Paşalı, akşam köy konağındakilere “ yarın ben Fikri'nin karşısına rakip olarak çıkacağım. Gelip izleyin bakın Fikri'ye kaç cirit vuracağım?” demiştir.(KK 13).

Ertesi gün Saray Bahçesi'nde cirite çıkılır. Paşalı'nın iyi bir kıratı vardır. Paşalı rakip olarak Fikri Köprücü'nün karşısına geçer. Paşalı'nın akşam konakta iddiaya girdiğini duyan Köprücü, maç boyunca onun üzerine oynar. Paşalı'ya altı tane cirit vuran Köprücü, bir ara Paşalı'nın kır attan inip kendisine doğru geldiğini görür. Paşalı “ kırat sana yakışır, maçın geri kalanında sen bin, iyi at iyi binicinin hakkıdır” der(KK 13).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Cirit Atı ve Özellikleri

Cirit Atının Eğitimi

Ciritçilerle yapılan görüşmelerde, cirit sporu için uygun olan at ırkları sorulduğunda üç at ırkının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu ırklar; Arap, İngiliz ve ciritçilerin Yerli diye tabir ettikleri at ırklarıdır. Yerli atlar diğer at ırklarına göre ciritte daha dayanıklıdır(KK 6). Ancak bu atlar diğer atlara göre daha ufak cüsseli atlardır. İngiliz atları, Arap ve Yerli at ırklarına göre daha süratlidir. Ancak bu atlar, boyun-kuyruk arasındaki uzunlukları fazla olduğu için, cirit sporunda çok önemli olan keskin dönüşleri gerçekleştiremezler. Cirit için eğitilmeleri diğer at ırklarına göre çok daha zordur. Bu sebeple ciritçiler bu spor için İngiliz atlarını tercih etmemektedirler. Cirit oyununda günümüzde genellikle Arap atı diye bilen at ırkı kullanılmaktadır. Bu atlar güçlü olmalarının yanı sıra cirit eğitimini daha kolay öğrenebilmeleri sebebiyle tercih edilmektedir. Arap atlarının görünüşündeki heybet ve güzellik de ciritçilerin bu atları tercih etmelerinde etkili olmaktadır. Cirit atları, hipodromlarda yarış başarısı gösteremeyen ya da belirli sakatlıklar geçirdikten sonra yarışlarda koşamayan atlardan seçilmektedir. Hipodromlardan satın alınan bu atlar, ciritçiler tarafından belirli eğitimlere tabi tutulduktan sonra sahaya çıkarılır ve cirit oynamaya başlar(KK 1, KK 2, KK 8, KK 13).

Cirit için genellikle aygır (erkek) atlar kullanılmaktadır. Ancak kısarak (dişi) atlarla cirit oynandığı da bilinmektedir. Bazı ciritçilere göre kısaraklar, aygırlara göre daha iyi cirit oynar. Hatta büyükler “kısarak at ciritte aygır atı basar” demektedir. Kısarak at sıcak havalarda aygır ata göre daha çok dayanır(KK 6).

Cirit atının eğitilmesine ilk önce uygun gemi bulmakla başlanır. Gemi seçiminde atın karakteristik özelliklerine dikkat edilir. Ciritçiler tarafından “ağzı yumuşak” olarak tabir edilen atlarda “kantarma” adı verilen ortası kırık gemi kullanılır. Bu tip atlar için Bayburt’lu ciritçiler arasında “başı elinde” tabiri de kullanılmaktadır(KK 5).

Şekil 12.Kırık gem (kantarma).

Ciritçilerin “ağız sert” diye belirttiği atlar ise güçlü ve durdurulması zor olan atlardır. Büyüklerin tecrübelerine göre “boynu kısa olan at sert olur”. Atın boynunun kısa olup olmadığını anlamak için önüne bir kovayla su koyulur. At, suyu içerken dizini kırmadan içerse boynunun uzun olduğu anlaşılır. Eğer suyu içerken dizini kırarsa boynunun kısa olduğuna işaret eder. Cirit atının ağız dar olursa buna “katır ağız” denir. Bu atlar da nisbeten sert olur. Atın gözlerinin karası büyük olursa bu da atın sert olduğuna işaret eder. Bu tip atların eğitiminde ise, ciritçilerin “şebeş” ve “acı damak” diye adlandırdıkları gem çeşitleri kullanılır(KK 6).

Şekil 13.Şebeş.

Cirit atına binildiğinde ağzında köpürme olursa doğru gemin seçildiği anlaşılmaktadır. Bayburtlu ciritçiler arasında ağzı çok yumuşak olan atlar da, ağzı çok sert olan atlar da cirit için makbul görülmez. Atılan ciritin hedefe gitmesi için binici kadar atın hareketleri de önemlidir. Binici ciriti atmak için hamle yaptığı sırada ağzı yumuşak atlar birden yavaşlayabilir. Ciritçiler arasında bu duruma “atın kendini kısıması” denir. At kendini kısıncı da binici ciritini etkili şekilde kullanamaz. Eğer cirit atı çok sert olursa binici tarafından kontrol edilmesi zor olur. Kesme yapmak için atını hızlandırırsa istediği yerde durduramayıp rakip alaya girebilir. Bu da takımına puan kaybettirir. Cirit kullandıktan sonra game basarsa, yani binicinin kontrolünden çıkarsa istenilen manevrayı yapamayıp rakip takım oyuncusu tarafından yakalanabilir. Bayburt’lu ciritçiler için, tatlı sert diye tabir ettikleri at en uygun cirit atıdır. İyi bir cirit atını tarif ederken “cirit atı az game dokunacak” demektedirler(KK 5).

Uygun gem seçildikten sonra atın üzerine binip yürüyüşler yapılır. Acemi atların cirit için eğitiminde bu yürüyüşler çok önemlidir. Binici bu yürüyüşler sırasında atına çevreyi tanıtır, atının güvenini kazanır. Yine bu yürüyüşlerde at daha önce görmediği cirit eyeri, kazan üzengi gibi malzemelere alışır. Bu yürüyüşler bir ay süreyle, gün aşırı olarak yapılır. Bu eğitimler sırasında acemi cirit atının beslenmesine de dikkat edilir. Bu sürede ata fazla arpa verilmez. Eğer at çok güçlenirse binicisinin kontrolüne girmesi zorlaşır. Bu eğitimler sırasında biniciyle at arasındaki bağ kurulduktan sonra yavaş koşulara başlanır. Bu koşular atı incitmeden, fazla zorlamadan ve kısa süreli olarak yapılır. Bu tür koşulara Bayburtlu ciritçiler tarafından “elleme” ya da “lıklama” adı da verilir(KK 5).

Binicinin atı iyice tanıyıp, yapacağı hareketleri anladığı yavaş koşular sonrasında cirit atına durduğu yerden aniden sıçrama, süratle koşarken aniden durma, sağa ve sola keskin dönüş

eğitimleri verilir. Daha sonra karşısına bir ya da iki at çıkarılarak bu eğitimler atların yanında tekrarlanır. Bu eğitimler tamamlandıktan sonra cirit atı müsabakaya çıkmaya hazırdır. Ancak cirit müsabakasına çıkarılan acemi at maçın sonuna kadar binilmez. Tek devre oynadıktan sonra attan inilir. Ustaların tabiriyle “atın sermayesi bitirilmez” ve eğer acemi cirit atı yıldırılırsa bir daha cirit oynamaz. Bu yüzden ciritçiler birkaç ay boyunca atlarını fazla zorlamazlar(KK 5).

Cirit atının bakımı.

Cirit atlarının beslendiği yemliklere “ahur” adı verilmektedir. Atın ahuru yüksek yapılmalıdır. Cirit atı alçak ahurda rahat yem yiyemez. Atın bulunduğu yerin altı “tavla” yapılmalıdır. Tavla tahtadan yapılan döşemeye denilir. Atın yattığı yer beton ya da taş gibi sert malzemeden yapılırsa at rahatça yatıp kalkamaz. Cirit atına sabah ve akşam olmak üzere iki öğün arpa verilir. Yatsıdan sonra yarım ölçek daha arpa verilirse iyi olur. Atın ahurundan ot eksik edilmez. Yonca, yulaf, gorunga, çayır otu gibi ot çeşitleri atın başlıca yiyecekleridir (KK 6).

Cirit atlarının beslenmesinde önemli olan hususlardan biri de sudur. Ata su verilirken dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Cirit atları beslenirken ilk önce su verilir. At suyunu içtikten sonra arpası verilir ve önüne taze ot koyulur. Cirit atlarına terli iken su verilmez. Terliyen verilen soğuk su atın hastalanmasına sebep olur. Cirit müsabakasından önce de ata su verilmesi iyi değildir. Atın karnı şişer ve cirit oynarken nefesi tıkanır. Suyun at üzerindeki etkileri mevsimsel olarak da değişiklik gösterir. Büyüklerimiz “yazın yedi dereden geçsen yedi kere ata su versen bir şey olmaz, kışın da yedi gün su vermesen at istemez” demişlerdir(KK 6).

Cirit atları güçlü fiziki özelliklere sahip olmalarına rağmen aslında hassas hayvanlardır. Bu atların bakımı da özen gerektirir. Cirit atlarının olmazsa olmaz yiyeceği tane arpadır. Bunun yanında taze otlar da beslenmelidir. Cirit atına gorunga yedirilirse tırnakları güçlü olur. Cirit atı için tımar çok önemlidir. Büyüklerden aktarılan bilgilere göre “bir tımar, iki arpa yerine geçer” yani tımar at için beslenmeden daha üstün tutulur. Cirit atı günde iki kere tımar edilir. Büyüklerin dediğine göre “akşam tımarı ete, sabah tımarı süse gider”. Yılın belli dönemlerinde 1 ay süreyle ata buğday yedirilirse atın tüyleri parlar. Bir aydan fazla yedirilmesi iyi değildir(KK 3).

Cirit atlarında, tımar ve beslenmeden sonra dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, ayak bakımındır. Eski adamlar atın ayak bakımının önemini vurgulamak için “at yazın nala, kışın arpaya bakar” demektedirler. Atın nalları düzenli olarak değiştirilmelidir. Atın ayaklarını yonarken (tırnaklar kesilirken) topuğundan fazla alınmaz. Tırnağın arkasından bir kere yonulursa önünden iki kere yonulur. Böylece at ayağını düz ve dik basar. Bu sayede atın ayağı

zorlanmaz. Topuğundan çok fazla yonulursa at dabanına (tabanına) basar, lifleri gerilir ve sakat olur. Bazı atlar nal çakımından huylanabilir. Nal çakılacağı sırada çekiç sesinden ya da sahibinin ayağını tutmasından huylanabilir. Özellikle arka ayakların çakımı sırasında nallama (geriye tekme) atar. Bu durum nalbant ya da at sahibinin ciddi şekilde yaralanmasına sebep olabilir. Nal çakımına titiz olan atlar için çeşitli yöntemler uygulanır. Arka ayaklara nal çakılırken atın kuyruğu nal çakılan ayağa sarılır. Bu sayede atın tekme atması engellenir. Eğer bu yöntem işe yaramazsa atın kulaklarından biri, atın dizginini tutan kişi tarafından sıkılır. Bu yöntem de işe yaramazsa atın burnundaki yumuşak kısım yavaşa (lavaşa) adı verilen malzeme vasıtasıyla sıkıştırılır. Hiçbiri işe yaramazsa son çare olarak at yere yatırılır ve bu şekilde nallama işlemi gerçekleştirilir. Cirit atının arka ayaklarına 3 yaşından önce nal çakılmaz. Eğer çakılırsa atın testisleri çok büyük olur ve hızlı koşmasına engel olur(KK 3).

Cirit atlarına iki çeşit nal çakılır. Bunlar kapalı nal ve açık nal olarak adlandırılır. Açık nallara ciritçiler arasında adı da verilmektedir. Nal seçimi cirit oynanılacak zeminin sertliğine göre yapılır. Açık nal kum gibi yumuşak zeminli sahalarda cirit oynanırken atlara çakılır. Kapalı nal ise sert zeminli sahalarda cirit oynanırken kullanılır. Bayburt'taki cirit sahaları sert zeminli olduğu için, Bayburt'lu ciritçiler genellikle kapalı nal tercih etmektedirler. Cirit atlarında nal değiştirme zamanı da önemlidir. Atın tırnakları uzamasa da bir ay geçmeden atın nalları değiştirilmelidir. Kapalı nal sert sahalar için tercih edilse de bazı dezavantajları bulunmaktadır. Atın tırnaklarının ortasında maya adı verilen yumuşak bir doku bulunur. Kapalı nal kullanıldığında, uzun süre nal değişimi yapılmazsa nal mayaya baskı yapar. Bunun sonucunda atın ayağında şişlik oluşur ve atın aksamasına sebep olur(KK 9).

Cirit oynanacağı günün sabahında ata su ve arpa verilmez. Sadece biraz ot verilir. Eğer arpa ve su verilirse maç esnasında atın performansını kötü yönde etkiler. Eğer at hamken yani antrenmansızken cirit oynanır ve at çok zorlanırsa maçtan sonra atın ayaklarına tuzlu su sürülür. Tuzlu su atın ayaklarındaki ağrıyı hafifletir. Eğer tuzlu su vurulmazsa atın ayakları kapanır ve hızlı koşamaz(KK 3).

Cirit oynandıktan sonra atın sırtına battaniyesi bağlanır. At en çabuk sırtından ve kuyruk sokumundan hasta olur. Sırtının üşümemesi gerekir. Eski ciritçiler “atın sırtını ve kuyruk sokumu iyi sar, istersen kışın kapıda bırak, hastalanmaz” demişlerdir. Terliyen soğuk su ve arpa verilmez. Atın teri soğuduktan sonra tımar edilip arpası ve suyu verilir. Cirit oynadıktan sonra at ahırına besmeleyle bağlanır. Besmele çekilmeden yerine bağlanırsa alkarısı ya da cinlerin üstüne bineceğine ya da saçlarını öreceğine inanılır. Alkarısı ata binerse, atın bağlı olduğu yerde aşırı derecede terlediği ve yorulduğu görülür. Önlem almak için muska yazdırılıp atın boynuna ya da bulunduğu yerde bir elma kütüğüne asılır. Ata musallat olan alkarısını

yakalamak için değişik yöntemler uygulanır. Yöredeki inanışa göre alkarısı gece vaktinde ve özellikle de kır donlu atlara musallat olur. Atın sahibi eline bir çuvaldız alır ve atın yanında karanlık bir yere saklanır. Alkarısı ata binmek için geldiğinde çuvaldızı ona saplayabilirse alkarısı kaçamaz ve yakalanmış olur(KK 3).

Bayburt'un Sünür köyünde bir ailenin ahırdaki atının yeleleri örülmüş. Gece ahıra gittiklerinde peri kızının ata bindiğini görmüşler. Peri kızını yakalamışlar ve 40 gün boyunca dereden su taşıtmışlar. Kırk gün sora peri kızı “ben size evelik otunun ne işe yaradığını öğreteyim, siz de beni serbest bırakın demiş”. Bunun üzerine evelik otunun faydasını öğrenen aile peri kızını serbest bırakmış(KK 14).

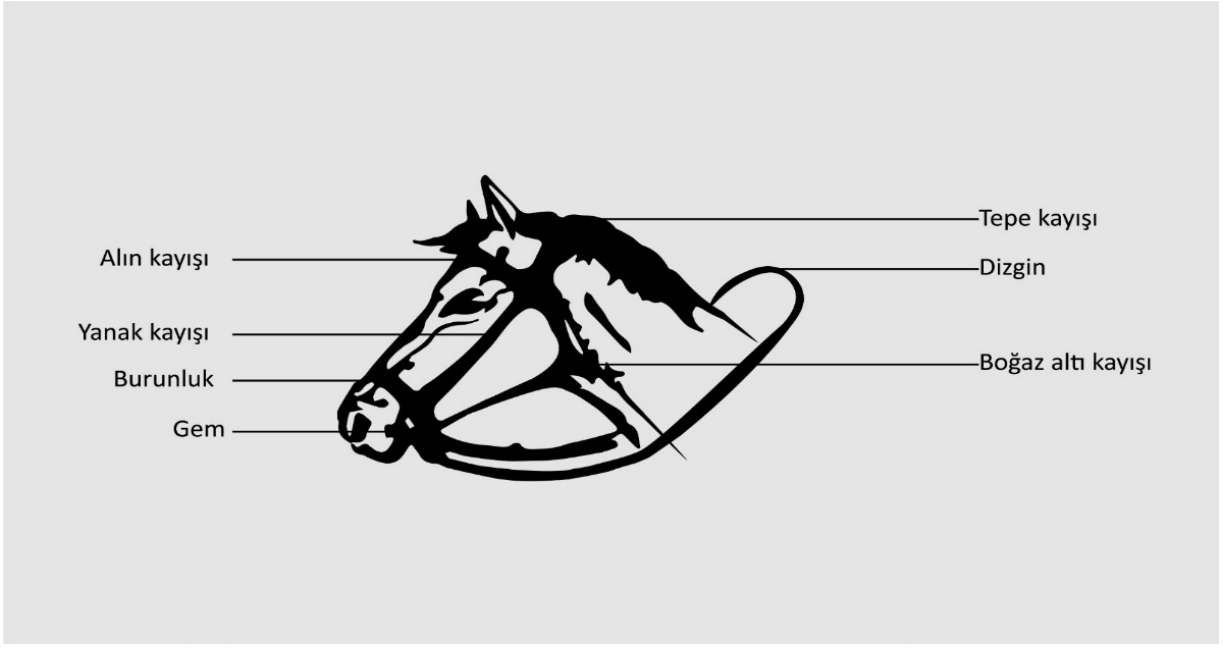
Bu inanışın halk arasında değişik varyasyonları mevcuttur. Kimi yörelerde alkarısının kısrağ atlara daha çok musallat olduğuna inanılır. Yaklamak için kısrağların sırtına zift benzeri yapışkan maddeler sürülür. Alkarısı atın sırtına bindiğinde zifte yapışır. Yakalamak için bekleyen kişi alkarısının üstüne çelik bir nesne kapatarak onu hapseder. (Elçin, 1988 s.425)

Cirit atlarının kuşamı.

Cirit atlarının, cirit oyununa hazır hale getirilmesi için kullanılan malzemelere kuşam adı verilir. Bu malzemelerin atın üzerine yerleştirilmesine ise “at kuşandırma” denir. Cirit atının kuşamı “eyer” ve “başlık” olmak üzere iki parçadan oluşur. Bunun yanı sıra cirit atının ihtiyacına göre çeşitli yan ürünler de kullanılabilir(KK 15).

Başlık.

Başlık, cirit atlarını kontrol etmek amacıyla kullanılan malzemedir. Gem, tepelik, dizgin kolları ve suluk zinciri olmak üzere dört parçadan oluşur. Atın ağzına giren parçaya gem, gemden atın kafasının üst kısmına kadar uzanan parçaya tepelik, gemin alt kısmındaki halkalardan eyere kadar uzanan ve binicinin atı kontrol etmesini sağlayan parçaya dizgin kolu, gemin alt kısmında bulunan ve atın çenesine oturan parçaya ise suluk zinciri adı verilir(KK 15).

Şekil 14. Başlık örneği.

Suluk zinciri atın durdurulması için gereklidir. Suluk zinciri çok sıkı olursa atı rahatsız eder ve atın çıkışlarda sorun yaşamasına neden olabilir. Suluk zincirinin gevşek olduğu durumlarda ise atın durdurulması zorlaşır. Ciritçilerin “geme basma” ya da “gemi azıya alma” diye tabir ettikleri durum ortaya çıkabilir. Bayburtlu ciritçilerin geçmişten gelen tecrübelerine dayanarak belirttiklerine göre, atın çenesiyle suluk zinciri arasında iki parmak kadar mesafe olması gerekmektedir(KK 15).

Şekil 15. Suluk zinciri.

Şekil 16.Suluk zinciri çeşitleri.

Başlık seçiminde dikkat edilmesi gereken en önemli husus sağlam bir malzemeden yapılmış olmasıdır. Binicinin tercihinine göre; deri, örme, püsküllü, pvc gibi başlık çeşitleri bulunmaktadır(KK 15).

Şekil 17.Deri başlık.

Şekil 18.Deri başlık.

Şekil 19.Püsküllü başlık (kırmızı).

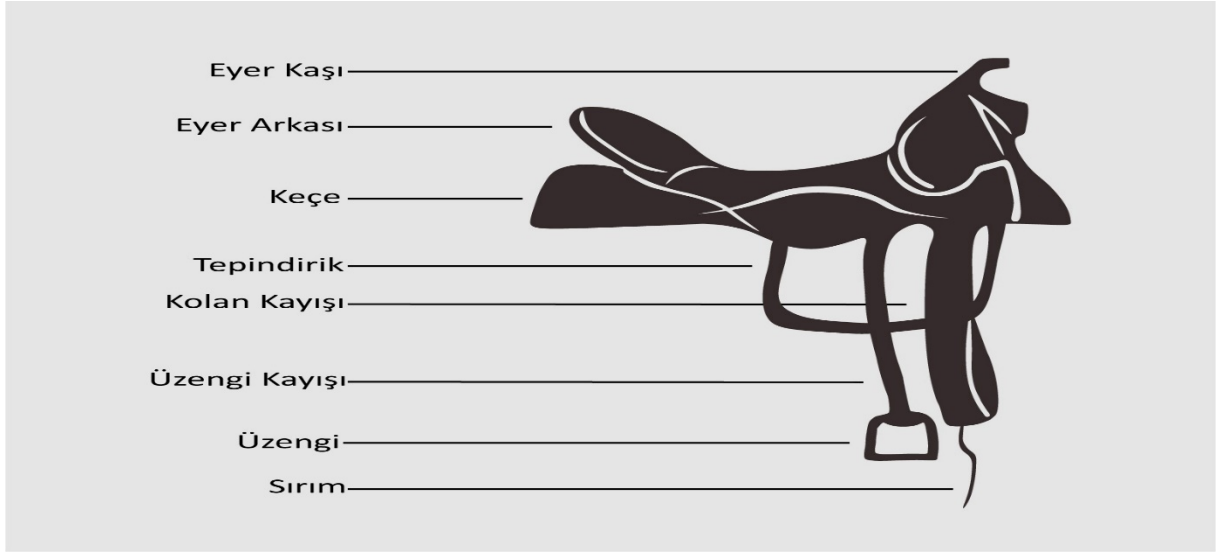
Şekil 20.Püsküllü başlık (mavi).

Şekil 21.PVC başlık.

Eyer.

Cirit atlarında binicinin üzerine oturduğu, eyer altlığı, keçe (belleme), eyer, yamçı, üzengi kayışı ve üzengiden oluşan koşum takımına eyer adı verilmektedir(KK 15).

Şekil 22.Eyer bölümleri.

Eyer altlığı, ter keçesi adıyla da bilinmektedir. Cirit oyunu sırasında terleyen atın terinin, keçeye ve eyere bulaşmasını önlemek amacıyla kullanılır. Eyer altlığının üzerine, ismini imal edildiği malzemeden alan “keçe” koyulur. Keçe, eyerin atın sırtına baskı yaparak yaralamasını önlemek için kullanılır. Binicinin tercihinine göre cirit oyununda tek keçe ya da çift keçe kullanılabilir. Eyer altlığı ve keçenin üzerine eyer yerleştirilir. Cirit atına eyer yerleştirilirken, eyer ilk olarak atın boynuna koyulur ve sırtına doğru sürüklenir. Bu sayede eyerin altında kalan tüyler düzleştirilerek atın sırtına batması engellenir. Eyeri atın gövdesine sabitleyen malzemeye kolan kayışı adı verilir. Ciritte kullanılan eyer çeşitlerine göre tek kolan ya da çift kolan kullanılır. Geleneksel cirit eyerleri, kolan kayışının ucundaki “sırım” adı verilen deriden imal edilmiş ince iplerle cirit atına sabitlenir(KK 15).

Eyerin üzerine ise tabakalanmış koyun ya da keçi derisinden yapılan “yamçı” koyulur. Yamçı binicinin rahat etmesinin yanında atın süslenmesi amacıyla da kullanılır. Al, doru ve karakır gibi koyu renk donlara sahip olan atlarda beyaz renkli yamçı kullanılırken, kır donlu atlarda siyah renkli yamçı tercih edilir(KK 15).

Şekil 23.Yamçı örneği.

Cirit oyununda eyer seçimi, binicinin at üzerindeki hareket kabiliyetini artıracak şekilde yapılır. Bayburtlu ciritçilere göre cirit için en uygun eyer “Osmanlı eyeri” diye tabir edilen eyerdir. Osmanlı eyeri ön ve arka tarafı yüksek, ortası çukur olan eyer türüdür. Osmanlı eyeri, bu yapısı sayesinde binicinin at üzerinde dengede kalmasını sağlamaktadır. Osmanlı eyerinin ön kaşının bulunmadığı eyerlere ise “başlıbozuk eyer” adı verilmektedir(KK 15).

Şekil 24.Osmanlı eyeri.

Cirit için en çok tercih edilen eyer türlerinden biri de “askeri” eyerdir. Yapısı yönüyle Osmanlı eyeriyle benzerlik gösteren askeri eyer, fiyatının diğer eyer türlerine göre daha uygun olması sebebiyle ciritçiler tarafından tercih edilmektedir(KK 15).

Şekil 25.Askeri eyer.

Ciritte kullanılan diğey eyer türü “minderli” eyerdir. Bu eyerler Uşak ilinde imal edildikleri ve Uşaklı ciritçiler tarafından daha çok kullanıldıkları için “Uşak eyeri” adıyla da adlandırılmaktadır(KK15).

Şekil 26.Minderli Uşak eyeri.

Mc Clellan eyeri, ciritçilere göre en rahat eyer çeşididir. Bu eyer orijinal Türk eyerinin Avupalılar tarafından kopyalanıp geliştirilmiş halidir(KK 15).

Şekil 27.Mc Clellan eyeri.

Çerkez eyeri, yerli atlarla cirit oynanan dönemde kullanılan eyer türüdür. Günümüzdeki eyerlere göre daha küçüktür. Günümüzdeki cirit atları yerli atlara göre çok daha iri cüsseli oldukları için, Çerkez eyeri kullanılmamaktadır(KK 15).

Şekil 28.Çerkez eyeri.

Şekil 29.Yastıklı Çerkez eyeri.

Kırgız eyeri, kullanılan diğer eyer türlerine göre farklı bir yapıya sahiptir. Bu eyer tek parça bir ağaçtan yontularak imal edilmektedir. Bu yönüyle diğer eyerlerden ayrılan Kırgız eyeri, ciritte çok fazla kullanılmamaktadır(KK 15).

Şekil 30.Kırgız eyeri.

Cirit sporunda kullanılan bu eyer çeşitlerinin dışında, acemi binicilerin rahat kullanımı ya da yürüyüş, safari gibi günlük kullanımlar için tercih edilen, Western, Avrupa, Endurance, Avustralya, İngiliz, Engel atlama vb. eyer çeşitleri de bulunmaktadır(KK 15).

Şekil 31.Western eyer.

Şekil 32. Avrupa eyeri.

Şekil 33. Endurance eyeri.

Şekil 34. Avustralya eyeri.

Şekil 35.İngiliz askeri eyer.

Şekil 36.Engel atlama ve günlük kullanım eyeri.

Üzengi.

Eyerin iki yanında üzengi kayışıyla eyere bağlanan ve biniciye at üzerinde hareket kabiliyeti kazandıran üzengiler bulunur. Ayrıca üzengi kayışına Bayburtlu ciritçiler arasında “zahma kayışı” adı da verilmektedir. Binici, üzengi sayesinde dizgin kollarını kullanmadan, bacaklarıyla atına yön verebilir. Ciritçiler arasında, cirit atını bacaklarla yönlendirmeye “uyluk verme” denilmektedir. Ciritçilere göre, cirit atının dizginlerle değil uylukla kontrol edilmesi gerekmektedir. Cirit atı uylukla binildiği zaman dizginle kontrol etmek gerekmediği için at üzerinde hareket kabiliyeti artmakta ve etkili cirit atışları yapılabilmektedir(KK 15).

Şekil 37.Üzengi kayışı.

Cirit oyununda büyük çoğunlukla “kazan üzengi” denilen üzengi çeşidi kullanılmaktadır. Kazan üzengi sivri uçları sayesinde, atın ani tepki vermesini sağlayan yapısı sebebiyle ciritçiler tarafından tercih edilmektedir. Ancak cirit atları arasında üzengiye karşı titiz olan atlar bulunabilir. Bu atlar üzengi vurulduğunda nallama atma, şahlanma gibi hareketler sergileyebilir. Bu tip atlarda kazan üzengi yerine farklı üzengi çeşitleri tercih edilir(KK 15).

Şekil 38.Kazan üzeni.

Cirit oyununda kullanılan diğer üzeni çeşitleri:

Avrupa üzeni, cirit oyununda kazan üzeniye karşı hassas olan atlarda kullanılan üzeni çeşididir(KK 15).

Şekil 39.Avrupa üzeni.

Ciritte çoğunlukla yukarıdaki iki çeşit üzengi kullanılmaktadır. Bunların dışında, Western, Endurance gibi üzengi çeşitleri de bulunmaktadır(KK 15).

Şekil 40. Western üzengi.

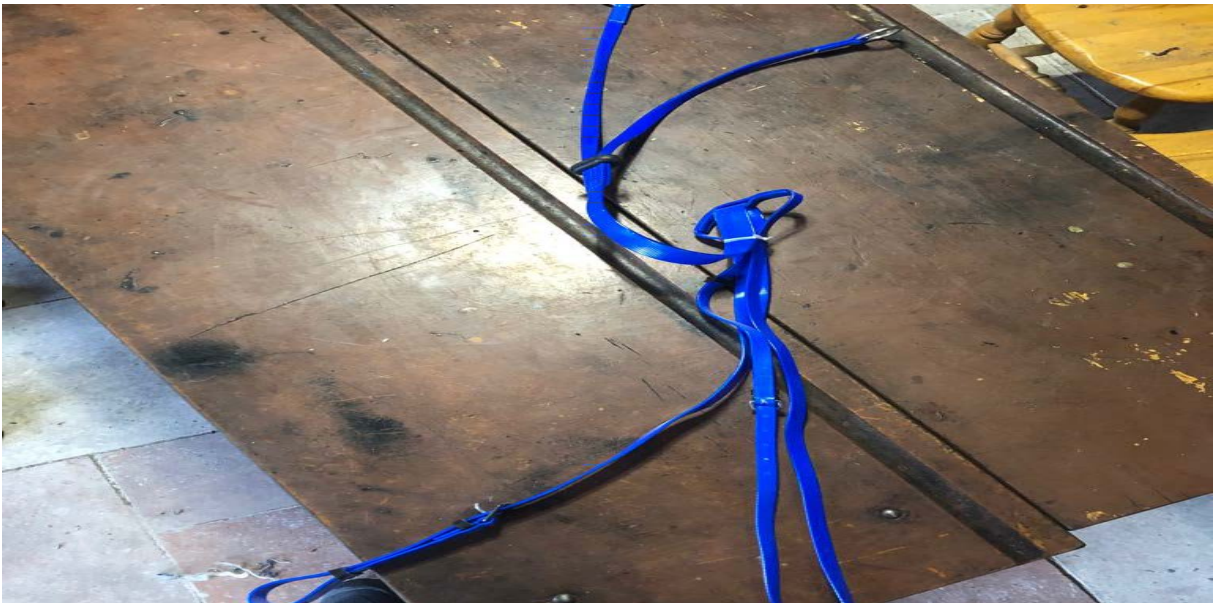
Şekil 41. Endurance üzengi.

Sinebent, göğüslük, martingal.

Cirit atlarında kafayı sallama, yukarı kaldırma, gеме basma gibi durumları engellemek amacıyla kullanılan malzemeye “sinebent” adı verilmektedir. Kolandan çene altına takılan (martingal), kolandan dizgin kollarına takılan (sinebent) ve kolandan hem dizgin kollarına hem de eyere takılan (göğüslük) olmak üzere üç farklı çeşit bulunmaktadır. Göğüslük ayrıca cirit atını süslemek amacıyla da kullanılabilir(KK 15).

Şekil 42.Martingal.

Şekil 43.Sinebent.

Şekil 44.Göğüslük.

Gem.

Cirit atlarının ağızına takılan, atın binici tarafından durdurulmasını ve kontrol edilmesini sağlayan araca “gem” adı verilmektedir. Demirden imal edilen gem, tek parça ya da ortası kırık diye tabir edilen iki parça şeklinde olmaktadır. Ciritçilerin sert ya da yumuşak ağızlı diye tabir ettikleri atlara göre uygun gem seçimi yapılmaktadır. Sert ağızlı olan atlarda acı damak, uzun kollu, İran kırması gibi tek parça gemler kullanılırken, yumuşak ağızlı olan atlarda atın ağızını incitmemek için dereceli kantarma, pelham kantarma gibi hafif kırma gem çeşitleri kullanılmaktadır. Cirit atının eğitiminin başlangıcında, “başlangıç gemi” kullanılırken, ilerleyen zamanlarda ihtiyaca göre kırık gem ya da tek parça gem kullanılabilir(KK 15).

Şekil 45. Acı damak.

Şekil 46. Uzun kollu gem.

Şekil 47. İran kırması.

Şekil 48. Başlangıç gemi.

Şekil 49.Rahvan at gemi.

Ciritçinin giyimi.

Cirit sporunda resmi müsabakalara çıkılırken, sporcular Geleneksel Spor Dalları Federasyonu'nun belirlediği kurallara uygun olacak şekilde giyinmektedirler. Biniciler bu kurallara göre, kulüplerin kuruluşlarında belirledikleri renklerine uygun üst ve alt forma ve binici çizmesi ile cirit oynamaktadırlar. Ayrıca resmi müsabakalarda binicilerin kask takması da zorunludur(KK 16).

Şekil 50.Ciritçinin resmi müsabaka kıyafeti.

Bunun yanında, düğün ciriti, Kurtuluş günü, Dede Korkut şenlikleri gibi özel günlerde oynanan cirit müsabakalarında yöreye özgü kıyafetler giyilmektedir. Bu kıyafet; siyah renkli şalvar, cepken (yelek), beyaz gömlek, kuşak ve deri çizmeden oluşmaktadır(KK 16).

Şekil 51.Yöresel cirit kıyafeti.

Cirit sporcusunun yetiştirilmesi.

Cirit oyuncularını küçük yaşlardan itibaren at bakımı, cirit kullanımı, atın kontrol edilmesi gibi konularda eğitim almaktadır. Bu eğitimler genellikle oyuncunun abisi ya da babası tarafından, bir önceki kuşak ciritçilerden edinilen geleneksel bilgilerin genç oyunculara aktarılması şeklinde gerçekleşmektedir(KK 9).

Cirit oyuncusu 5-6 yaşlarında babasının kucağında ata bindirilir. Bu sayede genç oyuncuyla cirit atı arasındaki bağın kurulması sağlanır. Daha sonra genç oyuncu cirit atına tek başına bindirilir ve atın dizgininden tutularak yedekte gezdirilir. Oyuncu ile cirit atı arasındaki bağ kuvvetlendikten sonra oyuncunun özgüvenini artırmak amacıyla cirit oynanılan sahadan ahıra kadar atı tek başına götürmesine izin verilir. Binicilik eğitimleri devam ederken genç oyuncuya yerde cirit atma eğitimi verilir. Cirit sopasını nasıl tutacağı, kolunu nereye kadar açacağı, ciriti hedefe atarken hangi noktada bırakması gerektiği öğretilir. Daha sonra 20 metre kadar uzaklığa bir hedef koyulur ve genç oyuncu koyulan hedefe cirit atar(KK 9).

Oyuncu 8-9 yaşlarına geldiğinde cirit müsabakasına çıkar. Cirit müsabakasına yeni çıkan oyuncuya “acemi” denir. Acemi ciritçinin özgüvenini kırmamak için acemi ciritçiye diğer ciritçiler tarafından cirit atılmaz ve acemi ciritçinin atı kesilmez(KK 9).

Cirit atlarında sıkça görülen hastalıklar ve geleneksel tedavi yöntemleri.

Yukarıda da belirtildiği gibi cirit atları güçlü fiziki özelliklere sahip olmalarına rağmen hassas hayvanlardır. Atların binilişinde ya da bakımında dikkat edilmeyen bazı hususlar çeşitli hastalıklara ve sakatlıklara neden olabilmektedir. Bayburtlu ciritçilerin ifadelerine göre cirit atına bakmak, bir insana hatta bir çocuğa bakmak kadar sorumluluk gerektirir. Ancak her ne kadar dikkat gösterilse de cirit atlarında çeşitli rahatsızlıklar meydana gelebilmektedir. Ciritçilerden edinilen bilgilere göre, cirit atlarında sıkça görülen hastalık ve sakatlıklardan bazıları şunlardır:

Sahovu (sakağı).

Cirit atlarının terli iken soğuk su içmesi ya da sırtının ısıtılması sonucunda ortaya çıkan hastalıktır. Bu hastalık, atlarda öksürük ve burun akıntısına neden olur. Nefes almakta güçlük çeken at, iştahsız olur ve yem yemez. Sahovu olan atın ciritte eski performansını göstermesi zor olur. Bu hastalığın tedavisinde ciritçiler büyüklerinden öğrendiği geleneksel bir yöntem kullanır. Bir miktar arpa ya da sarıbaş (çavdar) sıcak suda haşlanır. Daha sonra bez bir torbaya dökülen haşlanmış arpa ya da sarıbaş, atın kafası torbanın içinde kalacak şekilde boynuna asılır.

Haşlanmış arpa ya da sarıbaş soğuyana kadar atın boynunda asılı kalır. Soğuduktan sonra sıcak arpayla değiştirilir. Yapılan bu işleme Bayburtlu ciritçiler arasında “arpa çekme” adı verilir. Bu yöntem birkaç gün üst üste uygulanır. Bu sayede atın nefesi açılır ve öksürüğü kesilir(KK 4).

Arpalama.

Cirit atlarında, aşırı zorlama veya aşırı arpa yedirme sonucunda ortaya çıkan hastalıktır. Arpalama geçiren atın tırnakları çok sıcak olur. Yürüyüşünde kısa adımlar ve bozukluklar görülür. Arpalama geçiren atın erken farkedilmesi çok önemlidir. Geç kalındığında tırnak tamamen yerinden çıkar ve kalıcı sakatlık ya da ölüme sebep olur. Tedavi yöntemi olarak yapılacak en doğru şey, tırnağı mümkün olan en kısa sürede soğutmaktır. Bunun için bir kovaya buz koyulup atın ayakları bu buzun içinde bekletilir(KK 4).

Karakuş.

Cirit atlarında nadir de olsa görülen bir hastalıktır. Cirit atının çok zorlanması sebebiyle ortaya çıkan bir hastalıktır. Aşırı zorlama sebebiyle atın arka ayaklarının diz kapaklarında şişlikler oluşur. Bu durum atın koşmasını engeller. At dururken arka bacaklarını açar. Tedavi olarak düzelene kadar ata binmemek gerekir(KK 6).

Damak.

Cirit atlarının ağızlarında görülen hastalık türüdür. Atın üst dişlerinin arkasında kalan damak kısmında şişlik olur. Bu durum atı rahatsız eder ve kaşıma isteği uyandırır. Damak olan at bulunduğu yerdeki yemlik, kapı gibi tahtadan yapılmış olan eşyaları kemirir. Bu hastalığın tedavisine ciritçiler arasında “damak alma” adı verilir. Atın ağzına kalınca bir odun parçası yerleştirilir. Daha sonra kesici bir aletle damakta yer alan şişlik birkaç yerinden kesilir. Bu kesme sırasında atın canı acımaz, aksine rahatlar(KK 4).

Yete vurma.

Cirit atları, cirit sporunun oynanış şekline uygun olarak, son sürat koşarken birden durma, sağa ya da sola keskin ve ani dönüşler yapma gibi hareketleri sürekli yapmaktadırlar. Bu hareketlerin gerçekleştiği sırada atların arka ayaklarından biri ön ayaklarından birine çarpabilir. Çarpmanın şiddetine göre atın ön ayaklarında, bakanak adı verilen topuğun üst kısmıyla diz kapağı altındaki bölgede kanama olur. Ancak bu kanama dışarıdan bakıldığında farkedilmez. Kemikle deri arasına yığılan bu kanama sonucunda atın ayağında ödem oluşur. Bir iki gün içerisinde atın ayağı şişer ve at aksamaya başlar. Ciritçiler bu durumu “yete vurma” olarak adlandırır. Yete tedavisinde uygulanacak en önemli yöntem istirahattir. Bazı durumlarda

at 6 ay kadar dinlendirilir ve üstüne hiç binilmez. Bu süre zarfında atın ayağına düzenli olarak soğuk su ve buz tedavisi uygulanır. Uzun süre dinlenen at binicisi tarafından iyileştiğine kanaat getirilirse tekrar cirit sahasına çıkarılır. Yete vuran at için saha zemini çok önemlidir. Yumuşak zeminli bir sahada oynanırsa sorun olmaz. Ancak sert zeminli bir sahada cirit oynanırsa sakatlık tekrar nüksedebilir. Bu durumda ise atın ayağı dağlanır. Dağlama tedavisini Bayburt'ta yapabilen yoktur. Erzincan, Sivas ve Uşak illerinde bu tedaviyi uygulayabilen kişilere yaptırılır. Ateşte kızdırılan demirle atın ayağındaki şişlik dağlanır ve sinirler öldürülür. Yete tedavisi görüp iyileşen atlar, Bayburtlu ciritçiler tarafından “ayağı taşlamış” ya da “demir ayak” olarak nitelendirilir(KK 4).

Şekil 52.Yete vurmuş at ayağı.

Sancılanma.

Cirit atlarında sıkça görülen rahatsızlıklardan biri de sancılanmadır. Atlarda sancılanmanın en büyük sebebi idrarını yapmada güçlük çekmedir. Sancılanan at huzursuz olur. Karnına doğru tekme atma, kısa aralıklarla yatıp tekrar ayağa kalkma, kafasını karın bölgesine götürüp karnını koklama gibi belirtiler gösterir. Tedavi etmek amacıyla ata şekerli su içirilir ve üzerine binmeden, bir iple bağlanıp yedek diye tabir edilen yürüyüşler yaptırılır. Bu uygulamayla atın idrarını yapmasını sağlamak amaçlanır(KK 4).

Kızılkurt.

Atlarda soğuk havaların etkisiyle oluşan hastalıktır. Bu hastalığın tedavisi yoktur büyük ihtimalle at ölür(KK 6).

Bıçırğan (bıçırğan).

Bıçırğan, cirit atlarında görülen ayak hastalıklarından biridir. Cirit atı çamurlu bir zeminde binilir ve sonrasında atın ayakları yıkanmazsa, atın ayaklarında kuruyan çamur, derinin sertleşmesine neden olur. Atın ayağında sert kabarcıklar oluşur. Bu hastalık atın hareket kabiliyetini kısıtlar. Tedavi için atın ayak derisinin yumuşatılması gerekir. Atın bıçırğan olan ayağına karayağ sürülür. Karayağ bulunmazsa hayvan iç yağı eritilerek atın ayağına uygulanır ve bıçırğan olan yerin yumuşaması sağlanır(KK 6).

Yaslama.

Cirit atlarında görülen ayak hastalıklarından biridir. Atların tırnaklarına nal çakımı sırasında, nal çivisinin atın mayasına saplanması sonucunda oluşur. Çivinin saplandığı yerde ödem oluşur. Atın ayağında aksama olur ve ayak şişer. Yaslama olan ayağı tedavi etmek için ödem oluşan tırnak temizlenir. Atın yelesinden bir parça ya da kadın saçından bir parça kesilerek eritilmiş iç yağına bulanıp temizlenen tırnağın içine koyulur. Daha sonra atın nalı çakılır. Yapılan bu işlem sonucunda tırnak beslenir ve atın aksaması önlenmiş olur(KK 11).

Bağırsakta kurt ve ishal.

Cirit atları kuyruk sokumlarını bir yere sürterse bu durum atın bağırsaklarında kurt olduğuna işaret eder. Tedavi için ata kuru küspe yedirilir. Kuru küspe atın bağırsağında şişer ve bağırsağı temizler. Atlarda görülen bir diğer hastalık ishaldir. İshal olan at arpa ya da ot yemez. Bunun sonucunda kuvvetten düşer. İshal olan atın tedavisi çok zordur. İshal olan atların büyük çoğunluğu ölür. Ancak ahlat diye bilinen yabani armut meyvesi ata yedirilirse kurtulabilir (KK 11).

Atlarda nişan.

Cirit atı satın alınırken ya da tay olarak yetiştirilirken, atın vücudunda ilerleyen zamanlarda iyi bir cirit atı olup olmayacağına dair çeşitli işaretlerin bulunduğu inanılır. Bu işaretler geçmiş bilgi birikim ve tecrübelerin geleceğe aktarılması yoluyla bütün ciritçiler tarafından bilinen ve varlığına dikkat edilen işaretlerdir. Ciritçiler, atlarda bulunan bu tür işaretlere “nişan” adını vermektedirler.

Ciritçiler arasında yaygın olarak bilinen nişanlar genellikle renklerle alakalıdır. Bir cirit atının alnında yer alan beyazlık, alnının ortasında toplu halde ve küçükse buna yıldız adı verilir ve bu atın iyi bir at olduğuna işaret eder. Alındaki beyazlık burnun üstüne kadar düz bir şekilde inerse, bu da atın iyi olduğunu ifade eder. Alındaki beyazlık burundan aşağı inip çenenin altına

doğru sarkarsa bu lekeye akıtma ya da kilit adı verilir. Bu akıtma lekeler atın iyi olmadığını ve cirit sporu için çok uygun olmadığını gösterir(KK 2).

Cirit atlarının ayaklarında bulunan beyaz lekeler “seki/sekü” adı verilmektedir. Bu sekiler genellikle tırnaktan bakanağın üstüne kadar olan bölgede yer alır. Atın diz kapağına kadar çıkan sekiler de görülür. Tek ayağı yada üç ayağı sekili olan atlar cirit için tercih edilir. Cirit için en makbul olan ise üç ayağı sekili olan attır. Bir ve üç ayağı sekili olan atlar kadar olmasa da, iki ayağı sekili olan at da cirit için uygun sayılır. Ancak dört ayağında da seki olan atların iyi olmadığı söylenmektedir(KK 2).

Büyükler Al (kahverengi) atlarda yevüm olmaz derler. Yani bu atların çok dayanıklı olmadığı kastedilmektedir. Ancak çok iyi cirit oynayan al atlar da vardır. Doru (vücudu kahverengi, kuyruk ve yelesi siyah) atların da cirit için güçlü ve dayanıklı olduğu söylenmektedir. Yağız (siyah) atlar karakter olarak huysuz ve ters olur. Bu sebeple cirit için çok uygun olmadıkları söylenir. Cirit için en dayanıklı ve uygun olan atlar, kır (beyaz) atlardır. Kır atların dayanıklılığını belirtmek amacıyla büyükler şu hikayeyi anlatmaktadır: “Adamın birinin yaşlı bir kır atı varmış. Cirit meydanında atın yaşıyla dalga geçmek amacıyla, bu atın yaşı kaçtır diye sormuşlar. Atın sahibi olan adam ben kır atın yaşını bilmem, kır atın yaşını yediği arpa bilir demiş” (KK 2).

Atların alnında ya da boynunda bulunan, tüylerin yuvarlak biçimde birbirine geçtiği şekillere gül ya da zilif (zülûf) adı verilmektedir. Bir atın alnının ortasında tek gül varsa, bu atın iyi olduğuna işaret eder. Eğer alnın iki tarafında iki tane gül varsa bu at ciritçiler tarafından tercih edilmez. Yine atın boynunda yer alan tek gül de iyi bir cirit atı olacağına işaret eder(KK 2).

İyi bir cirit atının beli kısa ve çukur olmalıdır. Boyun-kuyruk doğrultusunda beli kısa olan atlara ciritçiler tarafından “kip at” adı verilmektedir. Bu tür atlar, ciritte çok önemli olan keskin dönüşleri çok rahat şekilde yaparlar. Kulakları küçük olan ve burun delikleri geniş olan atlar cirit için uygun atlardır. Bunun yanında atın kulakları arasındaki mesafe de dar olmalıdır. İki kulak arasındaki mesafe geniş olursa buna “gergenç” adı verilir. Bu tip atlar makbul sayılmaz(KK 13). Yine göz altlarında ve yanaklarda bulunan küçük lekeler de atın iyi olduğuna işaret eder. Ayrıca cirit atının çene kemiklerinin boğaza yakın olan kısmındaki aralığa bir insan yumruğunun rahatça girebilmesi gerekir. Çene kemikleri arasındaki mesafe fazla olan atların nefesi çabuk tükenmez. Bu da atın iyi bir cirit atı olduğuna işaret eder(KK 2).

Cirit atının göğüs kafesi geniş olmalıdır. Kalçaları ise göğüs kafesine göre nispeten daha dar olmalıdır. Yani iyi bir cirit atında “önden bakınca aslan yapısı, arkadan bakınca tazi yapısı”

olmalıdır. Atın yeleleri her iki tarafa da yatkın olmalıdır. Yelenin tümü yalnızca bir tarafa yatkın olursa o at cirit için makbul sayılmamaktadır(KK 11).

Aynı şekilde cirit atının ön ayaklarının topukla diz kapağı arasındaki mesafe kısa olmalıdır. Ön ayaklarda bu mesafenin uzun olduğu atlar çok çabuk sakatlanır. Cirit atlarının ön ayaklarındaki bu mesafeye Bayburtlu ciritçiler tarafından “pohovi” adı verilmektedir. Pohovileri uzun olan atlar “altı ayak” olarak da adlandırılır ve cirit için makbul sayılmazlar(KK 6).

Cirit atlarının kuyruğunda bulunan ve tüylerle kaplı olan kıkırdak yapıya (itmek) adı verilmektedir. İyi bir cirit atının itmeği kısa olmalıdır. Cirit atını satın alacak olan kişi, atın kuyruğunun itmek yerini tutarak atın elmacık kemiğine doğru götürür. İtmek elmacık kemiğine dört parmak mesafede kalırsa kısadır ve cirite uygundur. Ancak atın itmeği elmacık kemiğine dört parmaktan fazla yaklaşır ya da elmacık kemiğini geçerse bu durum atın iyi bir cirit atı olmadığına işaret eder(KK 6).

Cirit atının kuyruğu hakkında büyüklerimiz “ ya hamur gibi olacak ya da demir gibi olacak” demişlerdir. Yani atın kuyruğunu tutup sallayınca ya çok esnek olmalıdır yada çok sıkı olmalıdır. Bu özellikler varsa atın iyi bir cirit atı olduğuna işaret eder(KK 11).

Cirit atlarında, koşarken baş ve kuyruğun dik olması aranan özelliklerdendir. Bu tip atlara Bayburtlu ciritçiler “kelle kuyruk” demektedir. İyi bir cirit atı damdan (ahır) dışarı çıkarıldığında “dağları sayar”. Yani sürekli etraftaki yüksek tepelere bakar(KK 2).

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sözlü Kültürde Cirit

Sözlü Kültür Öğeleri

Hasbi Köprücü, uzun yıllar Bayburt Atlı Spor Kulübü'nde cirit oynamış, renkli kişiliğiyle Bayburt'lu ciritçiler arasında sevilen ve kır atlara olan sevgisiyle bilinen bir ciritçidir. Hasbi Köprücü'nün 2000'li yıllarda bir kır atı vardır. Bu kırat ayağından sakatlanır. Atın ayağının iyileşmesi mümkün olmadığı için Hasbi Köprücü atını vurmak zorunda kalır. Ancak atı için çok üzülür. Kendisiyle konuştuğumuzda “atı vurduğumda Ramazan ayındaydık. O kadar üzüldüm ki cebimde sigara olsaydı kesinlikle bir sigara yakacaktım” demektedir. Hasbi Köprücü'nün üzüntüsünden etkilenen oğlu Kamil Köprücü ve aynı köyden arkadaşı Sinan Güler, 2004 yılında aşağıdaki dizeleri kaleme almışlardır:

Kır atı sorarsan yedidir yaşı
İridir gövdesi ufaktır başı
Dizgini çekende un eder taşı
Ağlar Hasbi ağlar kır atım diye

Ramazan günüydü iftara yakın
Hele gidin Hasbi'nin halına bakın
Kır atın başında ateşi yakın
Ağlar Hasbi ağlar kır atım diye

Hasbi kır ata son bakış baktı
Kartallar kır ata süzüldü aktı
Hasbi Ramazan'da sigara yaktı
Ağlar Hasbi Ağlar kır atım diye

Vurdu kırı aldı alı
Kır ata benzemez al atın yalı
Deynek yarasıdır Hasbi'nin dalı
Ağlar Hasbi ağlar kır atım diye

Ganlıca kurtları toplandı geldi
Kır atın ayağı kapıya indi
Hasbi'nin saçları kar beyaz oldu
Ağlar Hasbi ağlar kır atım diye

Ganlıca deresinden at sesi gelmez
İçindeki acıyı kimseler bilmez
Hasbi Ganlıca'dan evine gelmez
Ağlar Hasbi ağlar Kır atım diye(KK 7)

Cirit sporu, birçok spor dalında olduğu gibi seyirci ile iç içe yapılan bir spordur. Saha kenarında cirit izleyen seyirciler, at üstünde hünerlerini sergileyen ciritçileri seyrederken, en az onlar kadar heyecan duyar ve coşkuya kapılırlar. Bu coşkunluğun belirtisi olarak, bazen cirit oynayanlara methiyeler dizer övgüler yağdırırlar.

2003 yılında Erzincanlı ciritçilerin daveti üzerine Erzincan'a giden Bayburtlu ciritçilerle Erzincanlı ciritçiler arasında cirit müsabakası gerçekleşmiştir. Cirit müsabakasından sonra da çeşitli etkinlikler devam etmiştir. Müsabaka akşamında kulüp binasında toplanan ciritçiler muhabbetlerine devam etmişlerdir. Bu toplantıda ciriti izleyen seyirciler de bulunmaktadır. Sabah seyirciler arasında bulunan Rıza Altınova söz alarak cirit sırasındaki coşkunlukla, Erzincanlı ciritçilere ithafen kaleme aldığı methiyeleri toplantıdakilerin beğenisine sunmuştur. Rıza Altınova'nın kaleme aldığı methiyeler şu şekildedir:

Yazım kışım kurak benim
Çağlar delen o Türk benim
At avrat silah diyen
Bu gelen
Hacı Salih oğlu, Batuhan atıyla Muammer Aydın'am

Ağlar gözüm yanar kalbim çaresizim
Yürü al yanaklım kara pençelim
Ben seni sevmeyi atalardan öğrendim
Bu gelen
Hacı Bahri oğlu Çelikkilek atıyla Yaşar Nergiz'em

Beni sorun tarihlere nasıl bir kahramanınız

Türk'üm ben oğul Nene Hatun soyundanız
Yurdumun dostuna dost düşmanına düşmanız
Bu gelen
Ejder atı ile Hayati Kızılgöz'em

Şimşek gibi çarpan, yıldırımdan ilham alan
On yaşından beri at koşturan
Bu gelen
Muammer Aydın oğlu Dehvan atıyla Hümnet Aydın'am

Dört mevsim eksilmez Munzur'un karı
İnsanında erlik var
Gelişi aslan, duruşu sultanvari
Bu gelen
Hacı Zülfikar oğlu, yıldırımlar yaratan Sami Genel'em

Bu ne büyük bayram!
Rengini kanımdan alan bayrağım
Selam sana, sayısız gaziden şehitten selam
Bu gelen
Hacı Fevzi oğlu, Kösek atıyla Talat Sökmen'em

Yiğitler diyarı Erzincanlım
Şahlan dor atım kır atım
Anadolu'm yiğidim yağız delikanlım
Bu gelen
Deli Mahmut oğlu Kılıçkaya atıyla Yılmaz Gökdemir'em

Mahpus gibi içimde çırpınan
Sen misin garip, Sen misin Erzincan
Bu gelen
Hayati oğlu, Erzurumlu Poyraz atıyla adem Kızılgöz'em

Mazluma dost zalime sarptılar
Toprağı yoğurup vatan yaptılar
Ana bilip ak toprağı öptüler

Bu gelen
Muammer oğlu, Fırtına atıyla Emrah Aydın'am

Yiğitler erendiler alptiler
Gümbür gümbür zulme vuran kalptiler
Toprağı yoğurup vatan yaptılar
Mazluma dost zalime düşmandılar
Bu gelen Rüzgar atıyla Burak Şenocak

Duruşum Erciyas bakışım Ağrı
Altaylar'dan esen Asya yeliyem
Dadaşım la bar efemle zeybeğim
Dizgine gelemem deli doluyam

Bu gelen
İmparator atıyla Cengiz Çelik'em

Gönül yarası desem değil
Kara sevdalım dor atım kır atım
Ben asırlardır sana sevdalıyım
Bu gelen

Osmanlı atıyla Murat Genel'em

Atlarıyla Asya'dan kopup geldiler
Kartaldılar rakip üstüne indiler
At avrat silah birdir dediler
Bu gelen

Şimşek atıyla Yalçın Aksaray'am(KK 8)

Eski dönemlerde at, toplumsal hayat içerisinde önemli bir yere sahiptir. Ulaşım, taşımacılık, çift sürümü gibi hemen her alanda insanın en büyük yardımcısı attır. Ancak yaşlanan atlar işlevini yitirmektedir. Yaşlanan, verimliliğini kaybeden ya da sakatlanan atlar yem ve bakım masraflarından kurtulmak için doğaya salıverilmiştir. Bayburt'un Kabaçayır köyünde yaşayan Recep Seymen'in amcasından öğrendiği şiirde, bir adamın yaşlandığı için atını salıvermesi, daha sonra pişman olup atını bulmak için komşularından yardım istemesi espirili bir dille anlatılmaktadır.

Kalkın ağalar yollara bakın
Al atım itti(kayboldu) sabaha yakın
Al atın yükü bir çuval tuzdur
Anası duman babası bozdur

Al atım itti Köprübaşı'nda
Çok yaşlı değil 115 yaşında
Kalkın ağalar yollara bakın
Al atım itti sabaha yakın

Al atım dün gece yazıda(dışarıda) kaldı
Eyeri dizgini elimde kaldı
Kalkın ağalar yollara bakın
Al atım itti sabaha yakın(KK 10)

Şair Celali, Bayburt'un yetiştirdiği önemli tasavvuf şairlerinden biridir. 1915 yılında vefat eden şair, şiirleriyle yalnız Bayburt'ta değil çevre illerde de büyük bir ün kazanmıştır. Yaşadığı dönemde Bayburt halkı tarafından değer gören şair, gittiği her köyde sevinçle karşılanmış, kendisi için şölenler ve ziyafetler düzenlenmiştir. Bu şölenler sırasında Şair Celali'nin şerefine cirit oyunları da düzenlenmiştir. (Okutmuş, 2021, s.71)Osman Okutmuş'un, Şair Celali'nin hayatı ve şiirlerinin yer aldığı "Bayburt'lu Celali" adlı çalışmasında, Celali'nin cirit sporuyla alakalı iki adet şiiri tespit edilmiştir.

Şair Celali, köy gençlerinin daveti üzerine Sakızlı (Cılara) köyüne gitmiş ve gençlerin kendisi adına düzenlediği şenliğe katılmıştır. Gece köy konağında kaldıktan sonra, ertesi gün cirit oyunlarını izlemiş ve bir ara oyunlara da katılmıştır. Celali Baba'nın cirit oyununa katıldığını gören usta ciritçi Mustafa Efendi kır atına binerek cirit meydanına çıkmış ve hünelerini sergilemiştir. Mustafa Efendi'nin hünelerini gören Şair Celali ona şu şiirle seslenmiştir. (Okutmuş, 2021, s.71)

Arap at altında melek donlu yar
Gene bir kazayı çöllemiş gelir
Elinde Zülfikar kabzeler kanlı
Bağdad'ı Basra'yı çöllemiş gelir

Yaktı Çin mülkünü yıktı Revan'ı

Oka tuttu Dağıstan'ı İran'ı
Kandahar şehrine salmış talanı
Belh'i Buhara'yı çöllemiş gelir

Nice padişahlar kuşanmış tacı
Sedd-i İskender'den aldı haracı
Ya has dur Celali, ya ver yol bacı
Büsbütün dünyayı çöllemiş gelir (Okutmuş, 2021,s.71)

Cirit kültürü Bayburt'un bütün köylerinde olduğu gibi Cilara köyünde de önemli bir yere sahiptir. Cirit oyunun yöredeki en meşhur oyuncularından olan Mustafa Efendi de bu köyün sakinlerindendir. Rivayete göre Mustafa Efendi atı ölünce tayını büyütene kadar ağıt söylemiştir. Cilara köyünde cirit oyunlarını izleyen Celali, Mustafa Efendi'nin hünerlerine hayran kalmış ve akşama kendisi için düzenlenen şölende Mustafa Efendi'ye hitaben aşağıdaki koşmayı söylemiştir. (Okutmuş, 2021 s. 96)

Tükenmez aşk ile serencamlarım
Esti sabah gene bir sada geldi
Dolu kaldı dürrelerim camlarım
Dediler ki müjde rehnuma geldi

Karabağda'da mezat olmuştu zatı
Beşbin tümen şecereli bir atı
Elma gözlü kız perçemli kır atı
Fes padişahından armağan geldi

Hışıma gelse lebi dürr-i dendanı
Satmış Horasan'ı Hoy Dağıstan'ı
Bütün İsfahan'ı Şeki Şirvan-ı
Kişmir'i Şiraz'dan turfeler geldi

Uyan hab-ı nazdan davran Celali
Senk-i sitemlere dayan Celali

Türlü renkler ile boyan Celali
Gönüller urusu Mustafa geldi (Okutmuş, 2021 s.96)

Sonuç

Başlangıçtan günümüze kadar Türk kültür tarihinin her noktasında atın ayak izleri yer almaktadır. Atın evcilleştirilmesinde baş rol Türklere aittir. Atın evcilleştirilmesiyle birlikte konar-göçer Türk topluluklarının hayatının merkezine oturan at, günümüze kadar da bu önemini korumuştur. Bozkır topluluklarının beslenme ihtiyacını karşılayan at, daha sonra ulaşım aracı olma özelliğini kazanmış, nihayetinde Türklerin savaşlardaki vazgeçilmez yoldaşı olmuştur. Kendisine kutsallık atfedilen at, Türk inanç sisteminde de önemli bir yere sahip olarak, Tanrı ile insan arasındaki iletişimin aracı olma rolünü üstlenmiştir. İslamiyet'in Türkler tarafından kabul edilmesinden sonra da atın kutsallığı devam etmiştir. Bu kutsallık, atın mübarek hayvan olarak nitelendirilmesi, abdestsiz olarak ata binilmemesi, atın besmele çekilmeden yerine bağlanmaması gibi uygulamalarda kendini göstermektedir.

Savaşçı Türklerin sosyal hayatı, Bozkır coğrafyasının zorlu şartlarının da etkisiyle, sürekli bir hareket ve mücadele ile şekillenmiştir. Bu mücadele ruhu, Türklerin spor anlayışını da etkilemiştir. Bu sebeple Türklerin yaptığı, güreş, okçuluk, cirit gibi, günlük hayattaki mücadeleyi yansıtan, aynı zamanda savaşçı melekelerin gelişmesini sağlayan sporlar ortaya çıkmıştır. Savaşlarda öğrenilen meziyetler, günlük hayatta hayati önem taşıyan avlanma gibi ihtiyaçların kolaylıkla karşılanmasını sağlamış, günlük hayatta gerçekleştirilen bu etkinlikler de savaş için bir ön hazırlık niteliği kazanmıştır.

Savaşa hazırlık söz konusu olunca, Türkler tarafından yapılan sporlar içerisinde cirit sporu dikkatleri üzerine çekmektedir. Cirit sopasıyla Türklerin savaşlarda kullandığı kısa mızrakların benzerliğinin yanında, cirit oyununun oynanma şekli de Türklerin savaş taktiklerini yansıtmaktadır. Alaya cirit kullanmak için giden sporcu, savaşlardaki öncü birlikleri, alaya cirit kullanıp kaçması, düşmanı tuzağa çekmeyi, oyun alanındaki manevraları da savaş meydanındaki mücadeleyi anımsatmaktadır.

Cirit oyununun ilk olarak nerede ve kimler tarafından oynandığı kesin olarak bilinmese de bu sporun özellikle Selçuklular ve Osmanlılar döneminde yoğun olarak oynandığı bilinmektedir. Sultanlar ve devlet yöneticilerinin de bizzat cirit oynadığı ve oynanmasını teşvik ettikleri görülmektedir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra da cirit sporunun varlığı devam etmiştir. Türkiye geneline bakıldığında, cirit gibi Türk tarihinde derin köklere sahip olan bir sporun yalnızca 6 ilde oynanıyor olması da dikkat çekicidir. Son yıllarda, bu illerden başka illere göç eden insanların girişimleriyle yeni kulüpler kurulmuş ve cirit sporunda canlanma olmuştur. Bayburt

ili yukarıda adı geçen iller arasında, nüfusuna oranla cirite gösterilen yoğun ilgi sebebiyle dikkat çekmektedir. Ancak Bayburt'ta da bazı dönemlerde cirit sporu unutulacak dereceye gelmiştir. Bu durumun başlıca sebepleri teknolojik gelişmeler ve ekonomik şartlar olarak gösterilebilir. 1970 yılından sonra at yetiştiricilerinin ve ciritçilerin, ekonomik şartlar nedeniyle çalışmak için başka illere ya da yurt dışına gitmeleri sonucunda, Bayburtlu ciritçilerin yerli at diye tabir ettikleri ve günümüzdeki sıcak kanlı atlardan daha üstün gördükleri at ırkı kaybolmuştur. Yine teknolojik gelişmelerin sonucunda traktör gibi ekipmanların tarımda kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, hayvansal güce olan ihtiyaç azalmış ve bu durum köylerde beslenen atların satılmasına sebep olmuştur. Bayburt'ta ciritin günümüze kadar ulaşmasında çok büyük payı bulunan Kop ve Balca köylerinde ise durum farklıdır. Bu köyler yöredeki tabirle dağ köyleridir. Dolayısıyla engebeli bir arazi yapısına sahip olan bu köylerde traktör kullanımının diğer köylere göre daha zor olması, hayvansal güce olan ihtiyacı sürekli kılmış, bu köylerde at yetiştiriciliği günümüze kadar devam etmiştir. Bu sayede cirit sporu da bu iki köy sakinleri sayesinde günümüze kadar taşınmıştır.

Bayburt'ta 1970 yılından 1990 yılına kadar cirit sporu yapılmamış ve neredeyse unutulacak duruma gelmiştir. 1990 yılından sonra yukarıda adı geçen köylerde yaşayan ciritçilerin girişimleriyle Bayburt Atlı Spor Kulübü kurulmuş ve bu tarihten itibaren unutulmaya yüz tutan cirit sporu tekrar canlanmıştır. Son yıllarda ise Bayburt'ta kulüpleşmenin ve cirite olan ilginin artması yönünde sevindirici gelişmeler olmuştur. Son birkaç yıl içerisinde Bayburt'ta 7 tane cirit kulübü kurulmuştur.

Çalışmanın “Bayburt'ta Cirit Sporunun Tarihi” başlıklı bölümünde tespit edilen bilgiler, bu sporun Bayburtlular için ne kadar değerli olduğunu anlatmaktadır. Kuraklık gibi toplumsal hayatı olumsuz yönde etkileyen durumlarda dahi cirit oynanması, yeni bir aile kurmanın başlangıcında bulunan düğünlerde de ciritin vazgeçilmez etkinlik olması, iyi at yetiştirme ve beslemenin yöre halkı tarafından gurur kaynağı olarak görülmesi, cirit sporunun günümüzde küresel bir üne sahip olan futbol karşılaşmalarından bile daha büyük bir ilgiyle takip edilmesi, yörede cirite verilen değeri belirtmekte ve bu sporun toplumsal hayat içerisindeki yerini göstermektedir.

Yine bu bölümde tespit edilen bilgilere göre, eski Bayburt düğünleri bir şölen havasında geçmektedir. Düğün gününde cirit oyunun yanı sıra at yarışları ve cameş(manda) güreşleri de yapılmaktadır. Düğün olmadığı zamanlarda da köyler arasında belirli zamanlarda cameş güreşlerinin yapıldığı belirtilmektedir. O dönem cirit oyununun yanında şölenlerin vazgeçilmez etkinliklerinden biri olan cameş güreşi günümüzde unutulmuştur. Cameş güreşlerinin, Dede Korkut Şenlikleri ve Kurtuluş günü gibi etkinliklerde, cirit oyunun öncesinde tekrardan

sergilenmesi, Bayburt’a özgü olan bu etkinliğin yeniden canlanmasına ve Bayburt’a bir marka değeri katmasına vesile olacaktır.

Türklerde ata atfedilen kutsallık çeşitli uygulamaları beraberinde getirmiştir. Cirit atını alkarısından korumak amacıyla ayara adı verilen ekşi elma ağacından kolye takılması, atların nişanlarından olan ayaktaki sekilerin tek sayılı olmasına dikkat edilmesi gibi uygulamaların yanında, İslamiyetin etkisiyle cirit oynamaya başlamadan önce abdest alma, cirit sonrasında atı yerine bağlarken besmele çekme, nazardan korumak için nuska yazdırıp atın boynuna asma gibi uygulamalar da dikkat çekmektedir.

Bayburtlu ciritçilerin geleneklere ve yöre kültürüne olan bağlılıkları, son yıllarda kurulan cirit kuluplerinin isim seçimlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Kulüplere verilen “İpekyolu Atlı Spor Kulübü”, “Dede Korkut Atlı Spor Kulübü”, “Genç Osman Atlı Spor Kulübü”, “21 Şubat Atlı Spor Kulübü”, “Çoruh Atlı Spor Kulübü”, “15 Temmuz Atlı Spor Kulübü” gibi isimler; Bayburt kültüründe önemli yer tutan tarihi şahsiyetler, Bayburt tarihinde iz bırakan özel günler ya da coğrafi konumu nedeniyle şehirle özdeşleşen kavramlar dikkate alınarak seçilmiştir.

Cirit sporu sayesinde geleneksel bilginin nesilden nesile aktarılacak günümüze kadar ulaştırıldığı görülmektedir. Türk tarihinin başlangıç dönemlerinde rastlanan at kuyruğu bağlama geleneği, günümüzde Bayburtlu ciritçiler tarafından cirit maçlarında uygulanmakta ve yiğitliğin alameti olarak görülmektedir. Bunun yanında atlarda oluşan çeşitli rahatsızlıkların tedavisinde, atalardan öğrenilen tedavi yöntemleri günümüzde de kullanılmaktadır.

Son yıllarda Geleneksel Spor Dalları Federasyonu’nun düzenlediği il elemeleri, gruplar ve atlı cirit ligi gibi organizasyonlar, ciritin yukarıda adı geçen iller dışındaki illerde de tanıtılmasına olanak sağlamıştır. Ancak ciritçilerin genelinin belirttiğine göre bu spor diğer spor dallarına göre oldukça masraflı bir spordur. Cirit sporunun ekonomik olarak herhangi bir getirisi bulunmamaktadır. Ciritçiler atın bakımı, beslenmesi, binicilik malzemelerinin temini gibi masrafları karşılamakta güçlük çekmekte ve bu sporun sürdürülebilirliğinin devlet eliyle yapılacak desteklere bağlı olduğunu belirtmektedir. Türk kültüründe bu kadar önemli bir yere sahip olan cirit sporu için bu girişimler yeterli değildir. Ahal Teke atlarının vatanı olarak bilinen Türkmenistan’daki at ve atçılığa verilen değerin göstergesi olan “Atçılık Bakanlığı” örneğinde olduğu gibi, Türkiye’nin bir marka değeri olabilecek cirit sporunun da hak ettiği değeri kazanması gerekmektedir.

Kaynakça

- Arpacık, R. (1999). *At Yetiştiriciliği*. Ankara: Şahin Matbaası.
- Atalay, A. (2007). Osmanlı ve Genç Cumhuriyet Döneminde Sporda Batılılaşma Hareketleri. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 34.
- Baumer, C. (2012). *The History of Central Asia: The Age of Steppe Warriors. I. B. Tauris*. London, 231.
- Baykal, İ. H. (1953). *Enderun Mektebi Tarihi*. İstanbul: İstanbul Fetih Derneği.
- Bokovenko, N., & Mityayev, P. (2010). Afanasyevskiy Mogilnik Malinoviı Log na Eniseye. *Afanasyevskiy Sbornik I*, 16.
- Caferoğlu, A. (2010). Türk Onomastiğinde At Kültü. *Türkiyat Mecmuası*, 202.
- Çavuşoğlu, A. (2007). At Kültürü, Düşünce ve Duygu Dünyamızdaki Yansıması. *İstem*, 91-110.
- Çınar, A. A. (1993). *Türklerde At ve Atçılık*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, 20.
- Deer, J. (1954). İstep Kültürü. *DTCF Dergisi*, 161.
- Dingeç, E. (2011). *Osmanlı Sarayı'nda Cirit Alayları: Lahanacılar ve Bamyacılar*, 78-86
- Eberhard, W. (1940). Çin Kaynaklarına Göre Orta Asya'da At Cinsleri ve Beygir Yetiştirme Hakkında Malumat. *Ülkü Der.*, 161.
- Elçin, Ş. (1988). *Halk Edebiyatı Araştırmaları*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 425.
- Erdan, E. (2016). Başlangıcından Demir Çağı Sonuna Kadar At Gömme Geleneği ve Anadolu'daki Uygulamaları. *Arkeoloji ve Sanat*, 43.
- Ergin, M. (2013). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları 21-27.
- Gökalp, Z. (1981). *Türk Medeniyet Tarihi*. İstanbul, 148.
- Güleç, E. (1996). *Atlı Cirit*. Anadolu At Irklarını Yaşatma ve Geliştirme Derneği Yayınları.
- Halaçoğlu, Y. (1991). At İslami Devir. *İstanbul Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 28-31.
- İmamoğlu, O., Taşmektepligil, Y., & Türkmen, M. (1997). Türk Kültüründe Spor. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 145-150.
- İnan, A. (1976). *Eski Türk Dini Tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 265.
- İnan, A. (1998). *Makaleler ve incelemeler I,II*. Ankara: Türk Tarih kurumu Yayınları, 48-51.
- İşçan, F. (1988). *Türklerde Spor*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 43.
- Ivantchik, A. (2011). *The Funeral of Scythian Kings: The Historical Reality and the Description of Herodotus (4.71-72)”, L. Bonfante (yay.) The Barbarians of Ancient Europe: Realities and Interactions*. Cambridge: Cambridge University Press, 71-106.
- Kafesoğlu, İ. (1997). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 318.
- Karakoyunlu, S. (1990). *Bayburt Tarihi*. Ankara: Kültür Ofset, 92-93.

- Koppers, W. (1941). Cihan Tarihinin Işığında Türklük ve İndo-Germenlik. *Belleten*, 471.
- Kuzmina, E. E. (1994). *Otkuda Prişli İndoarii*. Moskova, 166.
- Okutmuş, O. (2021). *Bayburtlu Celali (Celali Baba'nın Bayburt'taki Mahalli Anlatımı)*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları, 71-96.
- Ögel, B. (1984). *İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 72.
- Özen, N. (2012). *Türk Kültür Tarihinde Spor ve Türklerin Spora Katkıları*. Batman, 7.
- Öztek, İ. (2005). Çağlar Boyunca Türklerde Spor ve Osmanlı Devleti'nde Yakın Mücadele Sporları. *Türk Dünyası Tarih-Kültür Dergisi*, 41-46.
- Turan, O. (1969). *Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti*. İstanbul: Turan Neşriyat Yurdu, 321.
- Yılmaz, A., & Toraman, A. (2020). Türk Kültüründe At Kuyruğu Bağlama ve Kesme Geleneği Üzerine Bazı Tetkikler. *History Studies*, 745-763.
- Zeyrek, Y. (1991). *Sultan Murad'ın Revan ve Tebriz Seferi Ruznamesi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 13
- www.gsdf.gov.tr. (2022, ocak salı). Geleneksel spor Dalları Federasyonu Web Sitesi: <http://www.gsdf.gov.tr> adresinden alındı
- Kaynak Kişi 1: Ramazan Aydemir, 1977 doğumlu, Elektrikçi, Balca Köyü.
- Kaynak Kişi 2: Lokman Memiş, 1957 doğumlu, Çiftçi, Balca Köyü.
- Kaynak Kişi 3: Ömer Aydemir, 1947 doğumlu, Eski Köy Muhtarı, Balca Köyü.
- Kaynak Kişi 4: Yavuz Yıldırım, 1952 doğumlu, Hayvancı, Balca Köyü.
- Kaynak Kişi 5: Sebahattin Aslan, 1967 doğumlu, İnşaat Ustası, Balca Köyü.
- Kaynak Kişi 6: Hasbi Köprücü, 1956 doğumlu, İşçi, Kop Köyü.
- Kaynak Kişi 7: Kamil Köprücü, 1987 doğumlu, Fayans Ustası, Bayburt.
- Kaynak Kişi 8: Bahaddin Özdemir, 1986 doğumlu, Erzincan.
- Kaynak Kişi 9: Yusuf Kaymak, 1956 doğumlu, Nalbant, Balca Köyü.
- Kaynak Kişi 10: Recep Seymen, 1957 doğumlu, Çiftçi, Kabaçayır Köyü.
- Kaynak Kişi 11: Kamil Altıparmak, 1970 doğumlu, Hastane Personeli, Bayburt.
- Kaynak Kişi 12: Şahin Köprücü, 1960 doğumlu, Servis Şoförü, Kurucakol Köyü.
- Kaynak Kişi 13: Arif Köprücü, 1985 doğumlu, Müdür Yardımcısı, Bayburt.
- Kaynak Kişi 14: Fikran Akbaş, 1939 doğumlu, Ev Hanımı, Pınargöze Köyü.
- Kaynak Kişi 15: Kadir Köprücü, 1987 doğumlu, Memur, Kurucakol Köyü.
- Kaynak Kişi 16: Ergin Narmanlı, 1991 doğumlu, Taksici, Bayburt.

EKLER

Ek-1 Terimler Sözlüğü

Ahlat: Bayburt yöresinde dağ armudu olarak da bilinen yabani meyve türü.

Ahur: Cirit atlarının beslendiği yemlik.

Akıtma: Cirit atlarının alnından başlayarak çenesinin altına kadar uzayan lekeye verilen isim.

Alay Durağı: Atlı cirit takımlarının rakip takıma hamle yapmak için bekledikleri alan.

Altı Ayak: Cirit atlarında topuk ile diz kapağı arasındaki mesafenin fazla olduğu atlara verilen isim.

Arpa Çekme: Sahovu hastalığına yakalanan cirit atını tedavi etmek amacıyla kullanılan yöntem.

Arpalama: Cirit atlarında aşırı yem tüketimi ya da zorlanma sebebiyle meydana gelen tırnak hastalığı.

Ayara: Cirit atlarını nazardan ve kötü ruhlardan koruduğuna inanılan, ekşi elma ağacından yapılan kolye.

Başlık: Cirit atlarını kontrol etmek amacıyla kullanılan malzeme.

Bakanak: Atlarda topuğun üst kısmı ile diz kapağı arasında kalan kısım.

Belleme: Cirit eyerinin altına koyulan, atın sırtının yaralanmasını engelleyen malzeme.

Bıçırğan: Cirit atlarının tırnaklarında görülen, atın hareket kabiliyetini kısıtlayan deri hastalığı.

Damak: Cirit atının üst dişlerinin arkasında meydana gelen şişlik.

Demir Ayak: Yete tedavisi görmüş atlara Bayburtlu ciritçiler tarafından verilen isim.

Dizgin Aşırı: Atın gidiş yönüne göre sağ tarafı.

Elleme: Acemi cirit atlarının eğitimi sırasında yaptırılan yavaş koşular.

Eyer Boşaltma: Cirit sporcusunun rakibinin attığı ciritten kurtulmak amacıyla atının yan tarafına saklanması.

Gergenç: Atın iki kulak arasındaki mesafenin normalden fazla olması.

İtmek: Cirit atlarının kuyruğunda bulunan ve tüylerle kaplı olan kıkırdak yapı.

Kantarma: Cirit atlarının ağzını incitmemek için kullanılan gem çeşidi.

Kara Cirit: Kuralsız oynanan cirit oyunu.

Kara Sakız: Açık yaraları tedavi etmek amacıyla eritilerek kullanılan petrol ürünü.

Kazan Üzengi: Atın ani tepki vermesini sağlamak için kullanılan sivri uçlu üzengi çeşidi.

Kesinti: Cirit oyununda oyun alanı içerisinde rakip takım oyuncusuna uzun mesafeden cirit kullanmak.

Lıklama: Acemi cirit atlarının eğitimi sırasında yaptırılan yavaş koşular.

Maya: Atların tırnaklarının ortasında bulunan yumuşak doku.

Nallama: Atın geriye tekme atması.

Pohovi: Cirit atlarında topukla diz kapağı arasındaki mesafeye verilen isim.

Sahovu: Cirit atlarının terli iken soğuk su içmesi veya sırtının üşütülmesi sonucunda ortaya çıkan hastalık.

Sarıbaş: Bayburt yöresinde çavdar bitkisine verilen isim.

Seki: Cirit atlarının ayaklarında bulunan beyaz lekeler.

Sırım: Cirit eyerini atın sırtına sabitlemek için kullanılan deri ip.

Suluk: Cirit atlarını durdurmak için atın çenesine oturtulan zincir.

Şebeş: Ciritçiler tarafından “sert” diye tabir edilen durdurulması zor olan atları kontrol etmek için kullanılan gem çeşidi.

Tavla: Cirit atlarının yattığı yere yapılan tahta döşeme.

Uyluk: Cirit atını bacaklarla yönlendirme.

Yamçı: Cirit eyerini süslemek amacıyla koyun ya da keçi derisinden imal edilen post.

Yaslama: Cirit atlarına nal çakılırken, nal çivisinin derine çakılması sonucunda oluşan şişlik.

Yavaşa: Atın burnunu kısırmak için kullanılan alet.

Yerli At: Bayburt yöresine özgü, küçük cüsseli, kestane doru ya da yağız renkli, dayanıklı at ırkı.

Yete Vurma: Cirit atlarında arka ayakların koşarken ön ayaklara çarpması sonucu oluşan sakatlık.

Yıkıntı: Atın gidiş yönüne göre sol tarafı.

Zahma Kayışı: Üzengileri eyere sabitleyen deri kayışa verilen isim.

Zilif: Cirit atlarının boynunda ya da alnında bulunan ve ciritçiler tarafından atın iyi bir cirit atı olacağına işaret eden tüyler.

ÖZGEÇMİŞ

...yılında Bayburt iline bağlı ...köyünde doğdu. İlk öğrenimini Bayburt Cumhuriyet İlköğretim Okulunda tamamladıktan sonra, 2005 yılında girdiğı Bayburt Milli İrade Anadolu Lisesinden ... yılında mezun oldu. 2009 yılında girdiğı Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 2014 yılında mezun oldu. 2020-2021 eğitim döneminde Bayburt Üniversitesinde başladığı yüksek lisans eğitimini sürdüren ... aynı zamanda lisanslı atlı cirit sporcusudur.

